Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 106. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 4-го ЧЕРВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JUNE 4, 1954. No. 106. VOL. LXI.

ВЕЛИКА ПОЛІТИЧНА МАНІФЕСТАЦІЯ В КОРИСТЬ УКРАЇНИ НА КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗУ

СЕН. НОВЛЕНД ПОРУЧАЄ АКТИВНУ ВИЗВОЛЬНУ ПОЛІТИКУ ТА ЗАПОВІДАЄ КІНЕЦЬ ТИРАНІЇ СССР

• 5 сенаторів, 6 конґресменів і представник Адміністрації вважають для себе честю бути в гостині в Українському Народному Союзі

Вашингтон, 3 червня (телефоном). — „Наша закордонна політика повинна базуватись на людській волі і нею ми повинні встановляти наше „за" і „проти" та визначувати наших приятелів і наших ворогів" — ствердив сен. Вільям С. Новленд, голова республіканської більшости в Сенаті, промовляючи тут вчора вночі на бенкеті в рямцях 23-ої Конвенції У.Н.Союзу.

Промова сен. В. С. Новленда була завершенням виступу 4-ох інших сенаторів, представника уряду та 6-ох конґресменів під час Конвенції і на бенкеті У.Н.Союзу, впродовж 3-го дня її сесії. Кожний з отих високих достойників висловлював свою радість та заявляв, що вважає це для себе честю виступати чи бути приявним на Конвенції цієї організації, що — як твердив сен. Айвс — робить таку велику прислугу Америці та виконує таку велику працю для України. Сен. Новленд на початку своєї промови про американську закордонну політику висловив переконання, що його засади відповідають однаково республіканській адміністрації, які і відповідали б демократичній. З ними могли б погодитися і всі інші партії, за винятком комуністичної, яка є партією зради.

Головні думки промови сен. Новленда були такі:

Абрагам Линколн перед приблизно 100 роками твердив, що ця нація не може залишатись піввільна і півневільна. В теперішній атомовій добі ця засада відноситься до всього світу. Від 1945 року комунізм поневолив дальших 600 мільйонів людей, крім соток мільйонів, поневолених ним уже раніше. Це тільки потверджує, що шлях угодівства (апізменти) не є шляхом миру. Сенатор невдоволений і має великі застереження проти останніх конференцій у Берліні і в Женеві. Але вони дали народам на европейському й азійському континентах ще одну зайву нагоду пізнати, що зміна осіб в Кремлі в нічому не змінила совєтської політики. Сен. Новленд навів слова, комуно-китайського прем'єра у Женеві, який, за ціну т. зв. миру в Азії, домагається, щоб Америка зірвала свої договори з Кореєю, Японією, Філіппінами та іншими азійськими країнами, щоб вона відкликала з Далекого Сходу свої війська та зреклася там своїх баз. В комуністичній пропаґанді це називається Азія для азійців, а на простій мові це значить Азія для комуністів.

Обговорюючи в дальшому проблему колективної безпеки, сенатор Новленд звернув увагу, що для Америки немає великого значення така колективна безпека, як вона була в Кореї, де ЗДА поносили 95% навіть людського тягару. Наші союзники, — говорив сен. Новленд — повинні встати і бути пораховані.

Недавно у високих політичних колах видвигнено питання договору про ненапад вільних країн з Совєтським Союзом. Він, сен. Новленд, був проти того договору теж і з тих мотивів, бо це означало б продовження неволі для Чехословаччини, Румунії, Польщі, балтійських та інших країн, і України, яка була першою жертвою совєтської агресії. Світ уже не міг би пережити більше Мюнхенів і Ялти. Ніхто і ніде в жадній закутині світу не може відпочивати, як довго існує тиранія. Внутрі совєтської тиранії є сьогодні зерно її власної заглади і раніше або пізніше вона завалиться. Але тут знову варта пригадати твердження Линколна, про те, що історії не можна приспішити. Даючи свого часу волю невільникам, Америка забезпечила ту волю і для вільних. Якщо б ЗДА скористали сьогодні з тодішньої мудрости і мужности, вони завжди позбулися б страху — закінчив свою промову сен. В. Новленд, після чого Конвенція влаштувала йому велику овацію.

СЕН. АЙВС ГРАТУЛЮЄ У. Н. СОЮЗОВІ ЗА ПРАЦЮ ДЛЯ АМЕРИКИ Й УКРАЇНИ; СЕН. ФЕРҐУСОН: „У. Н. СОЮЗ — НАЙКРАЩИЙ ДОКАЗ ЖИВУЧОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ"; СЕН. ДАҐЛЕС ПРО НЕДОЦІНЮВАННЯ ВІЛЬНИМ СВІТОМ ВАРТОСТИ УКРАЇНСЬКОГО СОЮЗНИКА; ДІЮЧИЙ ЗАСТУПНИК ГЕН. ПРОКУРАТОРА В. РАДЖЕРС ПРО ПОБОРЮВАННЯ КОМУНІЗМУ; КОНҐРЕСМЕН КЕРСТЕН ДОМАГАЄТЬСЯ ЗІРВАННЯ ВЗАЄМИН З МОСКВОЮ; КОНҐРЕСМЕН ФІҐЕН: „ВІД ВИЗВОЛЕННЯ ПОНЕВОЛЕНИХ ЗАЛЕЖИТЬ НАША ВЛАСНА ВОЛЯ"; КОНҐРЕСМЕН МЕК КОРМИК ЗАКЛИКАЄ ДО КОЖНОЇ ЖЕРТВИ В БОРОТЬБІ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ; КОНҐРЕСМЕН КІТІНҐ ДОБАЧАЄ СИЛУ І БУДУЧНІСТЬ АМЕРИКИ В ТАКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ, ЯК УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Вашингтон, 3 червня (телефоном). Виступи 5-ох сенаторів, 6-ох конґресменів, заст. генерального прокуратора і зв'язаного тепер з комітетом Керстена Е. О'Коннора на Конвенції УНСоюзу в 3-му дні нарад, минулої середи були імпозантною і одною з найбільших маніфестацій відповідальних американських представників в користь України й українського народу. Коло 500 уповноважених делеґатів на Конвенцію УНСоюзу, що репрезентували його понад 70,000 членів і понад 15 мільйонів долярів майна і його 60-річну працю та досягнення в користь країни та нашої спільноти, зокрема в користь України, разом зі столичною атмосферою становили знамените тло для тієї манїфестації.

Короткий зміст промов цих американських політиків говорить сам за себе:

Виступ сен. Айвса

Він радий, що може бути тут і вшанувати те, що УНСоюз зробив і робить для кращого взаємного розуміння між американцями й українцями. Тим самим він ушановує і тих українських борців за залізною заслоною, в кінцеву перемогу він не сумнівається. Він ґратулює УНСоюзові з нагоди його 60-річчя, та віддає йому пошану за його великі прислуги для Америки та за його велику працю для України.

Сен. Ферґусон

Приявність на ювілейному бенкеті УНСоюзу вважає сен. Ферґусон за привілей і честь для себе. Америка — це велика земля і прекрасне місце для життя. 60 років тому горстка українських вуглекопів зійшлась в пенсилвенському містечку, щоб подумати про кращу долю для себе і своїх родин. Започатковане тоді ними діло оформлене сьогодні в могутню організацію, з понад 70,000 членів і понад 15 мільйонами майна. Український дух, що проявлявся в майнерському місті 60 років тому, доказує чудес в обставинах волі. Це живий доказ того, що могла б довершити українська нація, якщо була б вільна. Сенатор вірить і впевнений, що вже недалекий той час, коли українці за залізною заслоною з'єднаються разом з нами у великій сім'ї вільних народів.

Сен. Даґлес

Він завжди знає, що українці — це великий нарід. Сьогодні він у цьому переконується, ґратулюючи УНСоюзові за 60 років його безприкладних успіхів. Це дає йому ще більше заохоти продовжувати його наполегливу працю для поліпшення іміґрантських законів.

Совєтська система могла б здаватися з-зовні сильною. Але ніщо не є сильне, що тримається на терорі. Під час недавніх виборів багато говорено про визвольну політику. Сьогодні настав час, щоб ту політику здійснювати. Волелюбний український нарід — це наш могутній союзник, якщо ми зумісмо з цього скористати. Якщо ми не розгорнемо політики, скерованої на визволення українського народу, ми залишимо комуністам могутню зброю, яка є правно наша. Вільна Україна допоможе забезпечити волю нам усім. УНСоюз доказав усім вартість єдности.

Сен. Дірксен

Сен. Дірксен виступив на Конвенції попереднього дня. Зміст його промови був поданий у вчорашньому числі.

Дост. В. П. Раджерс

Діючий заступник неприявного в столиці генерального прокуратора ЗДА дав у своєму виступі надзвичайно цікавий перегляд заходів уряду країни для очищення її від залишків комуністичних шпигунів і зрадників.

Зміст промов конґресменів і інших американських представників буде переданий в наступних числах „Свободи".

Д. Галичин перший промовець на бенкеті

Серію промов на бенкеті започаткував українською промовою п. Д. Галичин, закликаючи зібраних на Конвенції представників У.Н.Союзу, а через них і все членство, продовжувати і збільшувати свої зусилля і працю на допомогу визвольними змаганням України. Він зокрема поручав задержати традицію і теж з нагоди теперішньої конвенції скласти пожертви на цілі Українського Народного Фонду.

Тостмастерами бенкету були пп. Г. Герман, И. Лисогір та М. Пізнак. Під час бенкету виступила ґрупа танцюристів під проводом п. В. Бакада з Ню Йорку та два малі брати Бобечки.

УРЯД ПОБОРЮЄ КОМУНІСТІВ СПОКІЙНО І ЗГІДНО З ЗАКОНОМ — КАЖЕ АЙЗЕНГАВЕР

Вашингтон. — Президент Айзенгавер заявив на пресовій конференції, що його уряд бореться з комунізмом у ЗДА спокійно, але безоглядно і з добрими наслідками. „Департамент справедливости та Федеральне Бюро Інвестиґації, казав президент, — це головні урядові чинники, які мають поборювати підривну діяльність". Вони, продовжував Айзенгавер в окремій письмовій заяві, впродовж 16 місяців осягнули: 1) „Арештували 7 комуністів із стейту Конетикат. 2) Засудили досі 41 комуністичного провідника, починаючи від Ню Йорку, а кінчаючи на Гонолюлю. 3) Оскаржили 20 комуністичних провідників, 9 із Филаделфії і 11 із Клівленду, яких незабаром судитимуть. 4) Визнали 62 дальші організації за підривні, і тепер число цих груп становить 255. 5) Депортували 84 чужинців як нельояльних до ЗДА. 6) Видали накази про депортацію 268 нельояльних осіб. 7) Заборонили в'їзд до ЗДА 127 небезпечним чужинцям, які прибули були вже до портів ЗДА. Президент твердив, що призначені для цього аґенції наглядають над підривними особами „24 години на день, 7 днів у тижні і 52 тижні на рік, але роблять це згідно з законами, спокійно, хоч і безоглядно та з добрими наслідками". Президент відмовився відповідати на запити в справі спору сенатора Мек-Карті з Армією. В закордонній політиці Айзенгавер твердив, що досі не вирішив, щоб просити Конгрес про дозвіл вислати американські війська до Індо-Китаю, як про це говорено в конгресових колах, хоч і додав, що нараджувалися над цією справою. Президент сказав, що кожний крок в справі відношення ЗДА до вільного світу — вивчають дипломатичні і військові дорадники, і на основі їхніх рад він вирішує ці справи. Айзенгавер інформував, що весь свій час присвячує тому, щоб Конґрес ухвалив його законопроєкти, бо здійснення урядової програми вважає за найважливішу річ. Він відповідав ще й на такі порушені справи: 1. Його уряд і надалі підтримує „пливку" допомогу фармерам, хоч і додав, що, може, треба буде в дечому з неї зрезиґнувати, щоб осягнути її ухвалення. 2. Використання атомової енергії для мирних цілей не можна здійснити, бо Совєти не приступають до дискусії на цю тему. 3. Його президентура приносить багато клопотів, але він ніколи не думав, що уряд президента — це „пікнікова забава". 4. Президент заперечив твердження одного економіста, що нібито його уряд не має ініціятиви в господарських проблемах, і відсилав журналістів за дальшими інформаціями до голови своїх економічних дорадників — Артура Ф. Бернса.

ДЕБАТИ НАД ЗВІТАМИ В 3-МУ ДНІ КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗУ

Вашингтон, 3 червня (телефоном). — 3-ій день Конвенції У.Н.Союзу пройшов в цілості на дебатах над звітами Гол. Екзекутивного Комітету та Контрольної Комісії. Під час дебат, в яких забирали голос численні делеґати з багатьох Відділів, заторкнено та вияснено цілу низку важливих організаційних, фінансових, культурних та громадських справ. Вияснення на всі запити давав переважно голова У.Н.Союзу п. Д. Галичин, а дальше заступник голови п. И. Лисогір та касир п. Р. Слободян. Дискусія, якою проводили напереміну голова Конвенції адв. М. Пізнак та його заступник д-р В. Галан, стояла на дуже високому рівні. Звіт голови Д. Галичина прийнято окремо вставанням з місць та однодушною апробатою. Однодушно були прийняті теж звіти інших членів Екзекутиви: п.п. И. Лисогора, Ґеновефи Жеребняк, Г. Германа і Р. Слободяна та звіти членів Контрольної Комісії, за яку відповідав на запити її голова п. Ст. Куропась. Дебати над звітами членів Головної Ради та редакторів „Свободи" й „Українського Тижневика" будуть продовжатись в 4-тому дні нарад.

Перед важливими військовими нарадами у Вашинґтоні

Ню Йорк. — Маршал Сер Джон Гардінґ, шеф британського імперіяльного штабу і 5 високих інших англійських старшин, членів названого штабу, прибули літаком з Лондону, їдучи до Вашинґтону, де відбудуться наради найвищих військових керівників ЗДА, Англії, Франції, Австралії і Нової Зеляндії у зв'язку з ситуацією на Далекому Сході.

В АМЕРИЦІ

● **Канадійський міністер оборони** Брук Клекстон повідомив, що уряд Канади незабаром відкличе свої летунські сили, які перевозили військо і воєнний матеріял із ЗДА до Кореї, бо зменшилося запотребування. Канада тримає ще в Кореї одну піхотну бриґаду і три нищильники.

● **В тижні**, що закінчився 22 травня, внесено найменше число нових зголошень на безробіття. Це число становило 284,000, і є на 24,000 нижче від числа з попереднього тижня. В січні число нових зголошень виносило 469,000. В стейтах Мічіґен і Мессачусетс число безробітних зростає, а в 32 стейтах зменшується.

● **Єйльський університет** у Ню Гейвені цього року надає 2,000 дипломів на святковому закінченні шкільного року, яке відбудеться 7 червня. Це число на 200 дипломів вище від попереднього року. Урочистість вручення дипломів має відбутися під голим небом, якщо буде гарна погода. Це вже 253-тє закінчення шкільного року в цьому університеті.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА „СВОБОДИ", Д-РА ЛУКИ МИШУҐИ

У звітовому часі, себто від попередньої конвенції У. Н. Союзу, що відбувалась у травні 1950 р. в Клівленді, „Свобода" мала в мин. році свій 60-річний ювілей. З цього приводу видано ювілейний альманах, в якому зібрано основний матеріял про українську пресу взагалі, а про „Свободу" зокрема. Цей часопис, заснований першими нашими піонерами на цій землі, займає сьогодні почесне місце найстаршої і найбільшої української газети в світі. Це велика честь, але й велика відповідальність. Свідомість цього завжди просвічувала нам у нашій редакційній праці. У звітовому часі „Свобода" продовжувала і розвивала свій традиційний національно - демократичний напрям у підході та оцінці всіх проблем. Вона здійснювала виписане в її заголовку мотто „Вільна трибуна вільного українського слова на вільній американській землі". Це, очевидно, не значить, що „Свобода" друкувала, все, що їй хтонебудь написав. Свобода друкованого чи виголошуваного слова мусить бути обмежена широкими рямцями етики і всіх тих ідеалів, що лягли в основу християнської цивілізації і нашої демократичної системи. „Свобода" є всенародним органом і тому вона керувалася тільки загальним добром і гляділа на інтереси поодиноких груп тільки збоку загально - національних інтересів. Немає серед українців політичного напрямку, за винятком комуністичних зрадників, нема віровизнання, нема жадної суспільної верстви, представники яких не могли б забрати слово в „Свободі" в рямцях тих етично-моральних засад та під кутом всенаціональних інтересів. 4-сторінкова „Свобода" з мінімальними на американські відносини фінансовими засобами, може почванитись, що в звітовому часі на її сторінках забирали голос приблизно 500 осіб, усіх можливих походжень та напрямків. (У звіті наведено, за азбучним порядком, частину тих авторів, зазначуючи, що співробітників було насправді багато більше). У звітовому часі, крім звітодавця, працювали в самій Редакції „Свободи": А. Драґан, І. Кедрин, д-р Лука Луців і В. Давиденко, які тепер творять редакційний склад. Членом Редакції вважається теж д-р С. Демидчук,

ЗВІТ РЕДАКТОРА „ЮКРЕЙНІЄН ВІКЛІ", СТЕПАНА ШУМЕЙКА

6 вересня 1953 року минуло 20 років існування цього тижневого англомовного додатку до „Свободи" і впродовж усіх тих 20 років звітодавець був його редактором. „Юкрейнієн Віклі" займається на своїх 4 сторінках всіми можливими справами, світовими, американськими й українськими, будучи своєрідним унікатом у пресі та сполучаючи характер газети з характером журналу й магазину. Перша сторінка є присвячувана головно інформаціям, на другій є статті, головно з українського життя. „Ю. Віклі" знайомить своїх читачів з українською історією, культурою, літературою, користуючись при цьому не тільки визначними українськими авторами, але й американськими фахівцями цих ділянок. Таким чином, „Юкрейнієн Віклі" є джерелом українознавчих відомостей для тих американських українців, що їм легше читати часопис англійською мовою, а теж для самих американців, зацікавлених українськими проблемами. Особливу увагу часопис присвячує тут народженій молоді, для якої він призначений. Одна сторінка — четверта — газети, яка була раніше заповнена фейлетонами й оповіданнями в українській мові, тепер є відступлена цілком молодечим організаціям чи пак спортові, яким так живо цікавиться молодь. Таким чином в одному тижні на 4 сторінці „Віклі" знаходяться Студентські справи, в другому — справи виключно спортові, в третьому — Пласту, в четвертому — СУМА.

який в половині 1951 р. відійшов на пенсію, але залишився постійним співробітником. Працювали теж в Редакції ще Ю. Дивнич, П. Одарченко, І. Коровицький і В. Чапленко: перші три самі вийшли з Редакції, діставши іншу працю, останньому скінчилась умова з припиненням літературно-мистецького тижневика.

У звітовому часі, не збільшуючи об'єму газети, збільшено її зміст майже на 100% переходжуючи на 8 колон, зменшуючи марґінес і поменшуючи шрифт. Проте Редакція сама свідома пізних недостач газети і старається по змозі сил все поправляти часопис, в рямцях її спроможностей. Головний натиск кла-

(Закінчення на стор. 5-й).

МОЛОТОВ ПОГРОЖУЄ УЛЬТИМАТУМОМ—ЗАХІД ОДНОСТАЙНИЙ

Женева. — Про поверх 4-годинні тайні наради, які відбулись у середу в рямцях Женевської конференції для далеко-східніх справ, стало відомо тільки те, що Молотов поставив там справу Комісії, що мала б стежити за правильним зберіганням перемир'я в Індо-Китаї, — наче в ультимативній формі. Він заявив, що комуністичним державам буде „дуже важко погодитись „на будь-який інший проєкт щодо складу такої Комісії, як той проєкт, що передбачає в складі Комісії також членів комуністичної сторони. Цей прокт, запропонований комуністичним бльоком у Женеві, передбачає у складі такої надзірної „невтральної" Комісії такі 4 держави: Індію, Пакістан, Польщу й Чехословаччину. Американський державний підсекретар Беделл Смит, а за ним представники Англії, Франції і В'єтнаму одностайно й рішуче відкинули принцип, щоб в Індо-Китаї наслідувати невдачний прецеденс із „невтральною" Комісією в Кореї, де — як виявив виразний протест Швеції і Швайцарії — делеґати комуністичних країн Польщі й Чехословаччини внеможливили і фактично спаралізували виконування будь-якого надзору над дотриманням постанов про перемир'я. Закордонні кореспонденти твердять, що Молотов старався на згаданій вище тайній нараді розвіяти поголоски, наче б він вернувся з Москви з примирливішими інструкціями, ніж їх мав раніше, (про що пишеться на іншому місці).

В СВІТІ

● **„Гамбурґер Фремденблятт"**, один із найстарших німецьких часописів, який перестав виходити під кінець другої світової війни, почне знову появлятись від 1 вересня ц. р.

● **Рада Міністрів Кубанської Республіки** вирішила, що всяка комуністична діяльність незгідна з законодавством, і тому проголосила діяльність комуністичної партії поза законом.

● **„Блакитна Армія"** — американська католицька організація, що має ціллю поборювати комунізм духовими засобами — призначила світову нагороду миру канцлерові Аденауерові „за надзвичайні заслуги в боротьбі за перемогу над комунізмом".

● **Проф. Ерік Найстром**, швед, що понад 30 років викладав в одному китайському університеті й тепер, маючи 74 роки, повернувся з Китаю, запевняє, що китайці проженуть всіх чужинців - інженерів, включно з росіянами, як тільки відповідна кількість китайської молоді покінчить технічні школи. В Китаї, мовляв, всі, включно з комуністами, не терплять росіян.

● **1952 року** місто Честертон в стейті Індіяна святкувало 100-річчя свого існування, і з цієї нагоди поділено один квадратовий цаль землі на 26 „парцель" і по одній парцелі подаровано кандидатам на президента: генералові Айзенгаверові і Адлесві Стівенсонові. Тепер місто домагається одноцентового податку від кожної парцелі. Секретар Айзенгавера відіслав листа назад, а Стівенсон вислав одноцентового чека, заявляючи, що він платить податок, хоч і „безробітний".

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВИПАДОК З ДЕПОРТАЦІЄЮ

Найвищий Суд З'єдинених Держав проголосив недавно своє „історичне рішення" в справі сеґреґації в публічних школах. Суд визнав сеґреґацію, себто систему, при якій одні школи існують для білих дітей, а інші для негерських, — протиконституційною і незгідною з духом американської демократії, ідеалом якої є — рівність. Це рішення відбилося широким відгомоном по цілому світі, який дістав ще один доказ на те, що американські ідеали є не тільки на папері, але здійснюються, нераз поволі, але здійснюються, і то законним шляхом, без потрясень, тюрм і проливу крови.

Той Найвищий Суд ЗДА видав цими днями ще одне важливе рішення, на яке він давніше не був би цілком певно здобувся. Маємо на думці рішення в справі депортації мехіканця Роберта Норгерта Ґальвана, що живе в цій країні від 1918 року, одружений з американкою і є батьком чотирьох дітей, тут роджених. Рішення спирається на тому, що Ґальван, чужинець, був членом комуністичної партії.

Давніше неможливо було навіть думати про такого роду рішення, як це сталося тепер з Ґальваном. Зміна наступила щойно від ухваленого Конґресом „Акту МекКаррена" з 1950 року, себто додатку до закону про внутрішню безпеку, автором якого є сенатор Пет МекКаррен, демократ з Невади. Тепер Найвищий Суд тільки ствердив, що Конґрес мав конституційне право видати такий закон проти чужинців. Тим самим він затвердив рішення апеляційного суду в справі Ґальвана, бо воно було видане на підставі Акту МекКаррена. Цікаво відмітити, що сім голосів було за депортацією на підставі закону, а два — проти. Опінію більшости реферував суддя Фелікс Франкфуртер, якого вважають найбільш ліберальним. Якраз від нього можна було надіятись спротиву. Суддя В. О. Доґлес заявив, що він не може погодитися з тим, щоб людина, яка була колись комуністом, носила на собі це „прокляття" все життя. Знов суддя Гюґо Л. Блек стояв при тому, що годі виганяти з Америки людину, яка належала в Каліфорнії до політичної партії, що була визнана законною. Суддя Франкфуртер обороняв опінію більшости тим, що закони про допущення чужинців до цієї країни та право на їх побут тісно зв'язані „з політичною поведінкою уряду". Іншими словами, ті закони можуть бути раз легші, а другим разом гостріші, відповідно до обставин та інтересів країни. Але про такі речі мусить рішати Конґрес. Тут він рішив.

Ґальван заперечував свою приналежність до комуністичної партії. Одначе Найвищий Суд мав докази, які стверджували, що він належав в 1944 році до Комуністичного Політичного Товариства. В тому часі комуністична партія була розв'язана, але в 1946 році вона знов віджила і взяла під свою опіку Комуністичне Політичне Товариство. Ґальвана арештовано в 1948 році як особу, що є членом організації, яка пропаґує насильний переворот в ЗДА. Акт МекКаррена визнає вже саму приналежність чужинця до комуністичної партії законною причиною для депортації.

Знаємо з досвіду, як важко американському народові погодитись з того роду поступуванням навіть супроти свого ворога. Немає найменшого сумніву, що Ґальван був комуністом і є ним сьогодні, і то впливовим комуністом та небезпечним, бо інакше не була б його справа дійшла аж до Найвищого Суду. Відоме, що Акт МекКаррена не має симпатій в Америці. Якби не комуністична інфільтрація та шпигунство аґентів Москви, він не був би перейшов в Конґресі. Цей закон, який ще дасть себе відчути, спричинений комуністичною нахабністю, фанатичною відданістю комуністів чужим інтересам на шкоду Америки та їх вірність Кремлеві. Як довго Москва загрожуватиме Америці та вільному світові своєю аґресивністю, нема надії на його зміну, хоч в цій справі ведеться сильна аґітація збоку ліберальних кол. Навпаки, можна надіятись ще більших загострень, якщо виявиться, що комуністи продовжують свою зрадницьку роботу. А продовжувати вони будуть. Розіслана недавно комуністичною партією брошура „Ди Американ Вей" вказує, що партія береться до нової активности і розбудови „Одного фронту" в Америці, апелює до „розуму" і „здорового розсудку американців", вказуючи на Вол Стріт та „великий бизнес", що контролює Айзенгавера та на війну з Совєтами, яку вони ніби готують.

Б. Сивенко

Від Кореї — до Індо-Китаю

Після трирічної воєнної кадрилі в Кореї, яка закінчилася там, де й почалася — на 38-му рівнобіжнику — азійським народам стало ясно, що бльок західніх держав з Америкою в проводі — це великою мірою фікція: в практичній акції він не існує, як щось єдине і цілеспрямоване. І якщо навіть минулого року дехто ще мав сумнів щодо того, який колосальний надщерб престижу західніх держав спричинила недолуга (збоку Заходу) корейська кампанія, то сьогодні в цьому вже нема сумніву.

Справдилися найсумніші передбачення тверезих людей, що на полях Кореї Захід змарнував величезної ваги історичну шансу — шансу покарати аґресора. Індо-Китай такої шанси не дає. Навіть більше: пряма участь ЗДА в індо-китайській війні — не тільки в очах комуністів, але й в очах усіх людей, що люблять і шанують волю, розцінюватиметься як захист колоніяльних інтересів Франції, отже, як боротьба не за волю, а проти волі. В даному випадку (щодо Індо-Китаю) історія мститься на західньому світі, мститься за його непослідовність, полохливість і еґоїзм.

Кампанія в Кореї проти комуністичного аґресора провадилася під прапорами Об'єднаних Націй, була вислідом однозгідної постави і ухвали величезної більшости держав — членів ОН. І якщо ЗДА, що діяли тоді з мандату ОН, спасували перед навалою китайських червоних „добровільців", то весь світ, а народи Азії насамперед, сприйняли це як доказ нерішучости і слабости ЗДА, а впарі з цим і як доказ того, що аґресора практично нема кому покарати, нема від аґресора надійного захисту, а тому треба його задобрювати і ласки його запобігати.

Чи ж не про те свідчать останні заяви урядів Єгипту, Індії і Ливану, що вони не дозволять американським літакам перелітати над їх територією, везучи допомогу французам в Індо-Китаї?

І нам здається, що доля Індо-Китаю вже припечатана, що він невідхильно потрапить під контролю Москви, яка в цім випадку дуже зручно використовує гін азійських народів до унезалежнення від старих колоніяльних потуг (в даному разі — Франції). Які б не робила сьогодні Франція уступки тубільній людності, вони становища не врятують, бо приходять запізно. Хто уважно стежив за розвитком подій в Індо-Китаї, той знає, що сьогодні в рядах військ Го Чі Міна є багато в'єтнамських націоналістів, яких до червоних штовхнула власне непоступливість Франції і колоніяльна практика французької адміністрації в Індо-Китаї. Про це свідчать і часті перебігання вояків Бао-Дая на бік червоних. Свого часу Франція могла була цьому запобігти, та ... шкода колоніяльних прибутків!

При теперішніх настроях людности В'єтнаму (а так само й Ляосу та Камбоджі) цілком зрозуміла вимога комуністичної сторони на Женевській конференції — створити коаліційні уряди в усіх трьох країнах-державах: В'єтнамі, Ляосі і Камбоджі. Комуністи знають, що не далі як за один рік ці уряди стануть однопартійно-комуністичними.

Чи втрата Індо-Китаю для Заходу буде „останньою наукою" і останньою поступкою Москві в розгрі Схід—Захід, сказати сьогодні трудно. В кожному разі доводиться констатувати, що совєтський бльок все ще в розгоні, в наступі, а західній світ бориться і до того ж дуже невдало.

Д-р Дмитро Бучинський

УКРАЇНА В ЕСПАНСЬКОМУ АТЛАСІ

Заходами і коштами видавництва „Аґіляр" появився „Універсальний Атлас Аґіляра", (Atlas Universal Aguilar, compilado, redactado y trazado bajo la dirección de José Aguilar, Elisa Garcia Aráez y Antonio Villaroya. Aguilar, S.A. de Ediciones, Madrid 1954.), доповнений, зредаґований і виданий під керівництвом Хосе Аґіляра, Еліси Ґарсії Араез і Антона Вілляроі.

Складається він з трьох частин:

1. Вступ і найважливіші відомості про всесвіт, на 141 сторінці з 14-ма мапами в тексті. Вступна частина дає доброй образ про всесвіт, про нашу землю в ньому, її постання, життя на ній, географічні відкриття; земля як політична сцена для людини, комунікація; що земля дає людині й що може їй дати, що людина використовує і велика кількість різнородних всесвітніх дат. В цих текстах багато ілюстрацій, графічних зіставлень, діяграм, статистичних чисел тощо. Закінчується ця частина великим матеріялом про світові гори, їх верхи, тунелі, мости тощо. Дуже цікавий розділ про всесвітню торгівлю з мапами й діяграмами.

Цей розділ дуже добре написаний і творить знамениту енциклопедію.

2. Друга частина — це самий атлас, зложений з 116 географічних мап, на зворотах яких подані найважливіші відомості про країни й народи цілого світу, про їх географічне положення, простір, красвиди, моря, клімат, води, фльору і політичний поділ. Ці матеріяли ілюстровані світлинами, що їх в атласі є близько тисячі.

3. Третя частина, на 125 сторінках — це знаменитий індекс географічних назв і географічних термінів уживаних в світі й Еспанії.

Розмір атласу 41×35 см., грубість 5 см, вага 4,5 кг, оправлений у червоне й зелене полотно. Ціна 1500 песет (приблизно 40 долярів). На еспанські відносини це видання дуже дороге, але з накладу 12 тисяч примірників видавець має на складі ще ледве кілька примірників. На новий наклад, що має бути вдосконалений і скореґований, видавець має замовлення на 4 тисячі примірників.

До видання атласу видавець, маючи цілий штаб фахового персоналу, підготовлявся довгі роки. Це найбільший, найкращий і найкомплетніший атлас, з виданих досі не тільки в Еспанії, а в цілому еспанськомовному світі. При його виданні найбільші трудноші були цензурні, і то подвійного характеру: державного й приватного. Державна цензура погодилась на друкування, з умовою, що вона не матиме дипломатичних протестів по появі атласу. Можна собі уявити, скільки було в зв'язку з цим клопотів. „Ми попадали в безнадію, бо до нашого видавництва під'їздили різнородні панове з своїми дипломатичними документами і в нашій присутності розв'язували свої граничні спори. Були моменти, що ми вже хотіли зрезиґнувати з видання атласу".

Живим свідком мозольної праці видавця залишилась на звороті заголовного листа книги епіграма, що своїм характером дуже нагадує старі нотатки переписувачів і перших друкарів книг: „Приготовляючи цю працю, ми брали під розвагу найновішу й найповнішу бібліографію всесвітніх атласів, географічних праць і матеріялів майже всіх країн окремо, що їх мали змогу одержати від багатьох приватних людей та установ".

Бібліографічних джерел атлас не подає ніяких.

Видавець і редактори призналися, що їх цікавила й цікавить Східня Европа, але вони не диспонували відповідними матеріялами. Не диспонували, бо не хотіли! Знаємо, що основою всіх студій про Східню Европу були два мізерні шкільні атласи большевицького видання з років 1949 і 1951. Інші дані черпали з різних енциклопедій, що здебільша наші проблеми трактують ненауково.

Коли порівнювати подібні видання в Еспанії, треба сказати, що назагал Україна в „Універсальному Атласі Аґіляра" представлена не найгірше, враховуючи назадництво еспанської науки, її зарозумілість, недбалість і врешті тою загальне явище серед „західняків" (маленькі винятки завжди є) — нахил до змішування східньоевропейських національних проблем в московському „котьолку".

Забракло сили в еспанських науковців навіть транскрибувати правильно наші географічні назви, а все вийшло „освячене" Москвою, або так, що навіть тяжко зразу догадатися, що воно таке. Один раз заблукав „рутено", є „малорос", є ще деякі „жалості ума", яких вже треба сьогодні соромитися. Одне потішаюче явище: видавці мають добру волю виправити всі помилки. Так, бодай, заявили! Видно, що мають викиди сумління, бо боялися української критики і думали, якби то приховати атлас перед українським оком! Це — добрий знак!

В загальному Україну в „Універсальному Атласі Аґіляра" потрактовано, як окрему географічну одиницю, а нас — як окремий нарід. Розважаючи несвідомість, незнання і нехіть до т. зв. східніх проблем самих еспанців, традицію все підтягати під спільний знаменник „санта Русія" і „диявольські спокуси" дипломатів наших „добрих" сусідів, треба видавцям признати багато безсторонности.

З усіх під'яремних країв й народів, поневолених Москвою давніше, Україна потрактована найповажніше; видно в авторів добру волю розглядати нашу батьківщину окремо від Москви, чого не удостоїлись інші народи, старі невільники Кремлю, включно з Білоруссю.

В індексі країв, на 140 сторінці, в абетковому порядку, є на своєму місці „Украніа" (Українська ССР) з такими поясненнями: „Совєтська Республіка, 576 тис. кв. км., 40,8 мільйона мешканців, столиця — Київ, найголовніші міста: Вінниця, Полтава, Харків, Дніпропетровське, Сталіно, Запоріжжя, Львів, Одеса; мова українська й московська (русо), віровизнання православне". Про Українську Католицьку Церкву немає й згадки. Дальше пояснення: „Головні багатства країни: пшениця і всі збіжжя, бавовна, тютюн, садівництво, волоконні рослини, окопові рослини і городництво; різнородна індустрія, вугілля і залізо. Управні землі 281,640 кв. км., луги й пасовища 37,480 кв. км., ліси 33,540 кв. км., неужитки 22,394 кв. км. Комунікаційна мережа 14,800 км. залізничих шляхів і 13,700 км. битих шляхів". Про імпорт і експорт немає відомостей. У замітці: „Включена до СССР".

В кордонах Совєтського Союзу назва України з її кордонами, зазначена на мапах 3, 4, 6 (на ній в Карпатах є назва „рутено"), 28, 29, 31, 33, 35, 37; ціла Україна з зазначенням 25 областей, але без Криму, знаходиться на мапі 30.

На звороті мапи 4 є польський „лямент", начебто „Польща втратила Вільно, Львів і Карпати". На мапі 6, розміщення народів в Европі, українські острови зазначено аж на берегах Волги. Це дійсно вершок студій автора цієї карти!

На звороті мапи 29 — цілий Вавилон. Є там 36 мільйонів українців чи „малоросів", є „великороси", білоруси, з завваґою, що „українці становлять 16% всього населення СССР". На звороті мапи 31 є відомість що Україна складається з 25 областей; всі вони перечислені, включно з Дрогобицькою, Чернівецькою, Закарпатською, Львівською, Рівенською, Станиславівською, Тернопільською і Волинською. Звичайно, що сама згадка про ці відвічно українські землі виводить з рівноваги наших сусідів — „дипломатів", які при кожній нагоді покликаються на те, що Еспанія визнає їх кордони з 1939 року. „Всесвітній Атлас Аґіляра" ці мрії їм перекреслив.

Головна відомість про Україну надрукована на звороті мапи 33:

„Україна, своїм населенням і економічним потенціялом, займає друге місце в Совєтському Союзі. Її територія розділена рікою Дніпром на дві частини; північна часть — це рівнина, що її підложжя встелює верства „чернодсіон" (так сердега написав з-московська „чорнозем", — ДБ), лагідного й помірного клімату. Південна рівнина, або „Наваросія" простягається аж до Східніх Бескидів. Між Дніпром і Озівським морем хвилюється височина Дінця. По анексії східньої частини Польщі, Підкарпатської Рутенії і зони Молдавського побережжя, простір України становить 576,600 кв. км. з 40,5 мільйона населення. Столиця Київ (900 тисяч мешканців) положена над Дніпром і є великим торговельним та індустріяльним центром з важливими історичними пам'ятниками. Інші міста (перечислено 23 міста, між якими): „Львів (400 тис.), старе польське місто, Одеса (600 тис.) найважливіша чорноморська пристань, Полтава (130,5 тис.), культурний і торговельний центр, Харків (900 тис.), найважливіший центр залізної індустрії. Її найбагатші землі — говориться у продовженні — роблять Україну країною старих хліборобських традицій, а головними її продуктами є плекання зернових і волоконних рослин, тютюну, городництво; багата на різнородну промисловість. Але її економія зазнала глибоких змін, що їх завдячує своїм найбагатшим зложжям вугілля і заліза. Для електрифікації використано води Дніпра (гідроелектрівня Дніпрельстан), внаслідок чого ця частина стала основною зоною совєтської індустрії".

Звичайно, що як на універсальний атлас і значення України на сході Европи (самі видавці признають нам друге місце, ДБ.), то воно замало сказано, але треба розважати вбогі еспанські студії про Східню Европу взагалі, а про Україну зокрема, і тоді ця замітка має для нас велике значення в цьому атласі, тим більше, що, по тяжких цензурно-протестаційних операціях, він сьогодні має значення, сказати б, урядового документу.

Мадрид, у травні 1954 Р.Б.

ПОВОРОТ КОРОЛЕВИ ЄЛИСАВЕТИ

(Допис із Лондону)

15 травня мешканці Лондону і приїжджі гості, навіть з европейського континенту, зустрічали сердечно молоду королеву Британії і Британської Спілки Народів Єлисавету II. Королева вернулася із подорожі навколо світу з своїм мужем князем Единбурзьким Филипом.

З голосів преси та з промов визначних діячів Британії в ці дні можна глибше оцінити вагу королівської влади в політичному житті цієї країни. Коли взяти історію Англії, то інститут монархії не завжди був у цій країні популярний. Це великою мірою залежало від особи монарха: якщо король умів порозумітися з парляментом, тоді й пошана до нього була в народі глибока.

Але бували королі, які хотіли правити в цій країні самодержавно. Такі спроби кінчалися невдачею, бо король не мав змоги опертися на реґулярну армію, як його колеґи-королі на европейському континенті.

За династії Стюартів у 17 стол. популярність монархії в Англії стояла найнижче. Король Чарлз I був покараний смертю рішенням парляменту 1649 року, і в країні проголошено республіку. Її президент (лорд-протектор) Олівер Кромвел привласнив собі більшу владу як колись королі, став фактично диктатором. Свободолюбні англійці після смерти Кромвела рішили вернути монархію. Обмеживши владу монархів наприкінці 17 стол., англійці дожили з цією установою до 20 стол.

На початку цього століття в Британії були сильні республіканські течії, які готові були скасувати інституцію монархії, як зайву. Однак до цього не дійшло.

Недавно вийшла книга бувшого міністра закордонних справ Британії Герберта Моррісона про владу в Британії. Цей визначний провідник Партії Праці замолоду сидів у тюрмі за пропаґанду проти монархії. Пізніше, після другої світової війни, Моррісонові довелося бути міністром в уряді Етлі. Моррісон у своїй книзі оповідає подробиці про взаємовідносини між міністрами і королем. Суть відносин та, що при всій пошані до короля, як носія найвищої влади, фактично владу в державі виконують міністри. Король Юрій VI хотів був помилувати деяких злочинців, засуджених на кару смерти. Він звернувся був до Моррісона, тоді міністра внутрішніх справ. Міністер подав свої арґументи, чому не може прийняти пропозиції короля, і справа була скінчена: король ніколи не виявляв свого невдоволення, що його пропозиції не були виконані.

Те саме у відносинах носіїв королівської влади з іншими міністрами: король королює, але влади не виконує. Чим ліпше розуміє король цю засаду правління Великобританії, тим ліпше для нього і для народу.

Король, що не несе відповідальности за політику (ця відповідальність падає на ту партію, що має більшість у парляменті і уряд у своїх руках), виконує, однак, багато інших функцій, які для уряду дуже корисні. Особливу вагу має репрезентація на різних громадських святах, на які мусіли б іти міністри. Натомість іде король чи хтонебудь із королівської родини, і дорогий для міністрів час вони можуть використати на свою черговну роботу. Моррісон у своїй книзі називає короля „втіленням держави" (The Incarnation of the State).

Король, чи королева, і вся королівська родина — це ніби „власність держави", її необхідний інвентар, без якого не може нормально діяти державна машина. В цих функціях англійської монархії є немало театрального, але й ця сторона подобається широким масам народу: люди з охотою дивляться на королівські коляси, що їх тягнуть сірі коні вулицями Лондону, на одягнених в старовинні уніформи вояків і т. д.

Для Британської Спілки Народів монархія — це єдина ланка, що формально зв'язує заморські країни з метрополією. Подорож королеви Єлисавети по заморських країнах, приналежних до корони Британії, була оцінена в промові прем'єра сера Вінстона Черчила в парляменті. Він сказав, що королі в Британії — не правителі, але „слуги держави", і за цю добру службу висловив подяку королеві Єлисаветі і князеві Филипові. До цієї подяки в теплому тоні приєдналися й провідники двох інших партій: Етлі — за Партію Праці та Дейвіс — за Партію Лібералів.

Преса стверджує, що ніколи ще не була така популярна королівська влада в цій країні як тепер, за королеви Єлисавети. „Вона була вишколена, щоб бути королевою", — кажуть англійці...

П. А.

В. М. Верган

УЧАСТЬ ІВАНА ФРАНКА В РОБІТНИЧОМУ РУСІ

(4)

З великою допомогою у боротьбі за самостійність українського робітництва прийшла Українська Радикальна Партія, що постала була 1890 р. за активною участю Франка. Статті Франка, Павлика і ін. з гострою критикою польського шовінізму у газеті „Народ" довели до того, що вже на з'їзді 1892 р. Дашинський, реферуючи про тактику й організацію партії, ставив внесок, щоб утворити окремий український соціялістичний комітет і щоб видавати газету українською мовою. Та коли цей внесок поставлено на голосування, то перша його частина пройшла, а друга — ні. Тоді Українська Радикальна Партія, головою якої був Франко, постановила сама зайнятися аґітацією і організацією міських українських робітників. По довших дискусіях, в УРП зарисувалися дві групи: старших і молодших. Старші радикали були тієї думки, що врятувати українських робітників від польонізації можна тільки організуванням їх при УРП. Молодші твердили, що найкращим засобом є клясове освідомлення. Всі погодилися на тому, що цю справу мають вирішити самі робітники. Дня 17. IX. 1896 року скликала УРП довірочні збори українських робітників у Львові і на них ухвалено заснувати Українську Соціял-Демократичну Партію, випустити відозву та приступити до видавання української соціялістичної газети латинськими буквами, бо української абетки українські робітники не знали.

За кілька днів по цих зборах появилася відозва п. з. „Поклик до робітників русинів", зредаґована Євгеном Левицьким, з підписами: Михайло Бориславський — столяр, д-р Іван Франко — літерат, Микола Ганкевич — правник, Іван Глинчак — слюсар, Михайло Котиляк — швець, д-р Євген Левицький — правник, Михайло Павлик — літерат і Юрій Сидорак — друкар.

У відозві умотивовано не тільки потребу самостійної політичної організації українського робітництва, але й поставлено ясно денаціоналізаційну ролю чужого капіталу на українських землях, як також нещирість польських соціялістів до українського національного питання.

Впарі з національним питанням ставало й питання української державности, її самостійности і соборности. Ставив це питання всім перед очі Михайло Драгоманов у першій політичній програмі 1880 р., і у своїх писаннях, ставила його у своїй програмі 1885 р. Партія Українських Соціялістів-Революціонерів, ставила Українська Радикальна Партія у своїй програмі 1890 і 1896 рр., писали про це й Іван Франко 1895 р. у журналі „Життя і Слово" та Ю. Бачинський у книжці „Україна іррeдента".

Питання організації українського робітництва в окрему партію та питання будови української держави, стояли ясно й одверто. Треба було тільки їх реалізувати. Комітет довірочних зборів львівських робітників доручив Миколі Ганкевичеві зредаґувати перше число в дусі виданого ним „Поклику". Та як тільки перше число „Робітника" вийшло, всі побачили, що Ганкевич пішов по власній лінії. У програмовій статті „Наші цілі" він писав, що нова партія „стаятиме на основі гайнфельдської програми і нею буде кермуватися в своїй діяльності". Почалося тертя між Галицькою Соціял-Демократичною Партією і Українською Радикальною Партією, як також між Миколою Ганкевичем та Іваном Франком, які зустрілися пізніше як кандидати на послів — Франко від УРП, а Ганкевич від ГСДП в окрузі Перемишль-Добромиль-Мостиська.

Спробу заснування самостійної української робітничої партії загирив Микола Ганкевич. Спроби Яцка Остапчука і д-ра Яросевича на VII з'їзді УРП 1898 р. перейменувати її на Українську Соціял-Демократичну Партію, не привели до успіху, і вони склали заяву, що соціял-демократи виступають з УРП.

Українські соціял-демократи, виступивши з УРП, 11. IX. 1899 р. заснували Українську Соціял-Демократичну Партію, але програму прийняли австрійської соціял-демократичної партії, себто марксівську. Іван Франко, невдоволений з того писав: „Не довго ждати — а будемо мати (а властиво вже й маємо) фомальну релігію, основану на догмах ненависти та клясової боротьби. Признаюся, я ніколи не належав до вірних тої релігії і мав відвагу серед насміхів і наруги її адептів нести сміло свій стяг старого, щиро людського соціялізму, опертого на етичнім широкогуманнім вихованні мас народних, розповсюдненні освіти, науки, критики, людської та національної свободи, а не на партійному догматизмі, не на деспотизмі проводирів, не на бюрократичній реґляментації всієї людської будучини ..." Як Франко передбачав, так і сталося.

Новозорганізована УСДП не здійснила свого завдання. Провід її був ідеологічно роздвоєний; її провідники, коли виступали в українському селі, то виступали в дусі народницького соціялізму, а коли виступали в місті, то виступали як марксисти, як члени польської соціял-демократії. Доходило до таких дивоглядів, що голова УСДП Микола Ганкевич був рівночасно головою львівського комітету польської соціял-демократичної партії. Такий стан проіснував аж до 1907 року, коли проти політики Миколи Ганкевича створилася опозиція під проводом Льва Ганкевича, Старосольського, Буняка та ін., і в 1911 р. створилася друга самостійна УСДП.

Сам Франко в тому часі переживав невдачу у виборах і був у затяжній боротьбі з польською суспільністю за статтю про Міцкевича, і на те, що діялося, у робітничому русі, особливої уваги не звертав. Він тоді був зайнятий переговорами з Ю. Романчуком, провідником опозиції народовців, в справі об'єднання радикалів з народовцями. Справа ця набрала поважного значення тоді, коли до цієї думки пристав проф. Михайло Грушевський. Від радикалів також за об'єднанням були Вол. Охримович, Євген Левицький, Вячеслав Будзиновський.

Коли Охримович і Левицький почали видавати газету „Будучність", Грушевському вдалося переконати Франка, щоб і він пристав до об'єднання. В грудні 1899 р. в газеті „Діло" видруковано плятформу об'єднання, яка, по відкиненні з'їздом УРП, лягла в основу нової партії Народне Сторонництво, яка відтак назвала себе так, як було в плятформі об'єднання — Українською Національно-Демократичною Партією. Та коли Франко й Грушевський переконалися, що ця нова партія ступає на шляхи старих народовців — вийшли з неї.

Література Мистецтво Розвага

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ НА СВІТОВІЙ СЦЕНІ

Фрагмент з виступу хору на величавому музично-танцювальному фестивалю, що відбувся в неділю, 16-го травня, в Карнегі Голл в Ню Йорку, з нагоди 60-річчя Українського Народного Союзу.

(Фото: О. Старостяк, Бруклин).

Андрій Киянич

КИЇВ ЧИ МОСКВА?

Я не знаю, чи є якась більша сила, щоб так полонила душу людини, як мистецьке слово, висловлене обдарованим митцем. Очевидно, тому театр вважається за національну скарбницю культури.

Вже не раз відзначала чужинецька преса, що український народ обдарований мистецьким талантом. Наша пісня, танок, музика — виділяються від іншонаціональних. Наше сценічне мистецтво, протягом віків окрадуване Москвою, репрезентувало і репрезентує досі Москву перед чужинцями. І тепер українське мистецтво, хоч формально, до деякої міри, відмежувалося від московського, проте змістом своїм служить і досі Кремлю.

Хоч у важкому становищі перебуває українське мистецтво, але відрадним є те, що Україна і досі веде перед. Московські театри необмежену допомогу дістають від уряду, систематично змінюють свої кадри за рахунок українських акторів, — все ж Київ є непоборним.

З великим успіхом продемонстрував Київ свою непоборність у березні 1936 р. під час, так званої, декади українського мистецтва у Москві.

За постановою ЦК КП(б)У в згадану декаду включено: Український Державний Київський Театр опери та балету, як чолову мистецьку одиницю, хорову капелю „Думка" під мистецьким керівництвом Н. Городовенка, капелю бандуристів під мистецьким керівництвом М. Михайлова та кілька інших театралізованих ансамблів. Це разом складало понад п'ят сот осіб.

Розпочалась, як тоді говорили, — шалена підготовча робота. Кожен актор жертвував собою до безмежности, бо йшлося тут не про чергову виставу, а про змагання Києва з Москвою. І кожний актор розумів, що арбітром цього змагання будуть „Мистецтвознавці" з Кремлю. Відповідальність за мистецьку і ідеологічну сторону декади покладено на нач. управління мистецтв при Раднаркомі УССР Андрія Хвилю.

Театр підготовив для показу три опери: „Запорожець за Дунаєм", „Наталку Полтавку" та „Снігуроньку" російського композитора Римського-Корсакова. Замість звичайних програм, було видруковано на люксусовому папері лібрето до опер з фотознимками учасників та найкращі кадри із кожної дії. Лібретто до опер „Наталки Полтавки" і „Запорожця за Дунаєм" оздоблено (обгортки і над текстом кожної сторінки) найкращим українським народним орнаментом. Обкладинка лібретта до „Снігуроньки" була прикрашена невеличкою фотознимкою Київського оперового театру.

Настав день від'їзду. Як і треба було сподіватись, киян з усією урочистістю відряджали своїх мистецьких „амбасадорів" до Москви. Майже усі київські газети присвятили цій події щонайменше дві сторінки. Разом з театром виїхало коло десяти кореспондентів київських газет, які кожного дня подавали телеграфні вістки про мистецькі успіхи. Цими успіхами цікавились не тільки мешканці столиці, а й уся Україна.

Декада українського мистецтва розпочалась оперою „Запорожець за Дунаєм". І хоч в газеті „Вечерняя Москва" було повідомлено, що квитки на всі вистави продані (а насправді їх московський партком розподілив як талони на взуття), проте біля театру були тисячі бажаючих відвідати українські вистави. Це бажання було на стільки незміриме, що тут же спекулянтам платили за квиток ціною в 30 карб. — 100 і більше.

Після третього дзвінка, завіса піднялася. Зірвалась буря оплесків, переплетена репліками:

— Какая прелесть! . .

Все це йшло на конто заслуженого маляра Курочки-Армашевського, що здивував москвичів своєю декорацією, як здається, вклав усю свою душу. Появу кожного актора глядачі вітали, не жаліючи своїх долонь. Але, коли почувся голос Паторжинського:

Ой щось дуже розгулявся,
Ледве я сюди добрався...

здавалося, що оплескам не буде кінця.

Десять днів кияни дивували москвичів. Крім театрів виступали по клюбах, в концертах, біля мікрофона тощо. Усі постави театру та концерти трансльовались через радіостанції. Їх послухав цілий Совєтський Союз. Усі постави театру відвідала кремлівська свита, очолювана Сталіним.

Чудовим вечором народної пісні і танцю закінчилася декада українського театрального мистецтва, про яке москвичі довго не могли забути. Але як оцінила українське мистецтво урядова Москва?

„Десять днів українських гастролей — це не лише радісна зустріч москвичів з українськими працівниками мистецтва, але й корисна лекція нашим власним оперовим та балетним театрам". Так писав у „Правді" нач. управління мистецтв при Раднаркомі СССР Керженцев.

Як бачимо з наведеного, Київ дає лекції Москві. З фахового боку, В. Городинський писав так: „Виступи українського оперового театру були справжнім і незаперечним тріюмфом українського мистецтва в його цілому. . . Українські співаки прекрасно співають, диригенти прекрасно диригують. Москвичі громом оплесків вітали прекрасну роботу поставників Манзія та Лапицького, художників Кігеля, Хвостова, Курочки-Армашевського та Евенбаха. Є щось у роботі українського театру таке, що особливо привабливе для нас. Це нечувана свіжість думки, особлива виразливість деталів, юнацька пристрасть у виконанні..."

В останній день декади артистів було запрошено до Георгіївської залі великого кремлівського палацу для зустрічі з сталінською свитою. На цьому прозаїчному вечері несподівано виступив з короткою промовою сам „батько" Сталін. Він говорив: „Ви своїми гастролями оновили репертуар нашого Великого театру, врізноманітнили його. Я радий вас бачити і чути в столиці. Сподіваюсь, що в наступному році, під час вашого майбутнього приїзду, ви здивуєте нас ще більшими досягненнями". Ці слова, може, і не точні, але зміст їх такий, — писала артистка О. Петрусенко.

Днем пізніше, 23 березня 1936 року уряд СССР за блискучі успіхи нагородив Київський театр опери та балету орденом Леніна. Це був перший орденоносний театр в СССР. Крім того, нагороджено було орденами 16 учасників декади мистецтва, в тому числі: народні артисти М. Донець, І. Паторжинський, М. Литвиненко - Вольгемут, керівник капелі бандуристів М. Михайлів, художник І. Курочка-Армашевський і ін.

Ці факти є незаперечливим доказом того, що наші запеклі вороги — московські імперіялісти примушені були визнати українське мистецтво першим по своїй якості в цілому СССР.

Поверталися українські артисти з Москви переможцями, як після великого виграного бою. Проте окремі учасники були пригнічені нагородами. Бо й справді, чому Андрій Хвиля одержав орден, не будучи артистом, тоді, як З. Гайдай (через те, що дочка священика) — нагороди була позбавлена? Так само не одержав нагороди заслужений артист Гришко і інші, що заслуговували на це. Про це найбільше йшла мова серед артистів усіх театрів столиці. Скоро довідались про це в Кремлі і було ухвалено другим указом нагородити і решту артистів перших ролей оперового театру.

З вище наведеного виникає запитання: якого розцвіту досягло б українське мистецтво, коли б воно було вільне, без опіки „старшого брата"?

ОСТАННІЙ ТВІР Ю. ЯНОВСЬКОГО

Останнім твором недавно померлого в Києві українського письменника Юрія Яновського була драма „Дочка прокурора". Події, зображені в драмі відбуваються протягом однієї доби в одному з великих міст України. Прокурор Чуйко повертається додому і в родинному колі розповідає про судовий процес над Романом Бондарем, учнем десятої кляси. Роман спіймався на грабунках, він не бажає розповідати судові про своїх співучасників. Суд вважає Романа жертвою якоїсь злочинної банди. Батько Романа загинув на війні, а мати найшла другого чоловіка; — хлопець, не маючи догляду і забезпечення, пустився на злочинний шлях. Прокурор Чуйко говорить, що члени суду для Романа більші приятелі, ніж його рідна мати.

Справою Романа затурбувалася єдина вісімнадцятилітня дочка прокурора Ліля. — Стає відомим, що Ліля замішана в аферу злочинної шайки. Вона сама грабувала різні речі, а Роман був її найближчим приятелем.

На суді Роман нарешті признається, що злочинці, втягнувши його в грабіжницьку банду, погрожували вбити його і Лілю, якщо він від них відійде. На суді появляється Афанасій Аполонович Гер, учитель танців і спорту, він є головним винуватцем драми. Роман мав єдину стару і вилинялу сорочку. Гер подарував Романові нову шовкову сорочку, але потім вимагав робити злочини. Ліля розповідає судові, що за завданням шайки з залізниці Роман приносив на певну адресу валізку. Йому говорили, що він потрапив на фальшиву адресу. Тоді Роман прохав залишити на певний час валізку, поки він встановить правдиву адресу. Вночі з валізки вилазив неповнолітній співучасник злодіїв, відкривав двері і квартиру грабували. Під час однієї такої операції Романа Ліля зателефонувала в кримінальну поліцію і Романа було схоплено. — Знайшовши винуватця драми Афанасія Аполоновича, суд ухвалює розпочати нове переслухування справи. Голова суду заявляє Афанасію Аполоновичу, що його судитиме військовий трибунал. Суд дізнався, що він служив у поліції на окупованій німцями території, був не раз судженим.

Марфа Матвіївна, мати Романа, признає перед судом, що вона не турбувалася своїм сином, була поганою матір'ю, але пообіцяла зробити з Романа „корисного члена совєтського суспільства". Суд звільняє з-під охорони Романа і передає його матері. Всі присутні на суді обіцяють стати „чесними членами комуністичного суспільства."

В драмі багато невмотивованих і неясних моментів. — Родина прокурора Чуйка це збірище морально розкладених людей. Дружина прокурора Кіра Карловна вважала Афанасія Аполоновича своїм любовником. Коли в присутності свого чоловіка вона телефоном призначає з ним побачення і коли чоловік проти цього протестує, Кіра Карловна дивується і звертається до дочки Лілі: „Як тобі це подобається: невже я не можу приймати старих друзів?" Кіра Карловна трактує Лілю не як свою дочку, а як приятельку, з якою одна старша, а друга молодша. Вона повчає Лілю: „Не вір мужчинам, дочко! Спочатку вони добрі, а потім всі тирани. Не виходь за чоловіка старшого як на п'ятнадцять років." — Про свого любовника Афанасія Аполоновича, якого вона не бачила одинадцять років, Кіра Карловна говорить: — „Він для мене менше чужий від тих, які находяться зі мною в так зв. родинних стосунках." Ліля називає свою „бабушку" противною шпигункою. І от це кубло розбещених людей в кінці драми перетворюються на невинних жертв Афанасія Аполоновича і переходжуються в повноцінних членів комуністичного суспільства. І в цьому вся нелогічність драми, бо такі люди є якраз продуктом комуністичного суспільства, в якому не існує справжньої моралі.

Ця п'єса Яновського появилася як результат піднятої „партією і урядом" широкої кампанії за моральне оздоровлення совєтського суспільства, в першу чергу молоді. — Вже більше року на сторінках преси, призначеної для молоді („Комсомольская Правда", „Смена"), ведеться дискусія і обговорення проявів морального занепаду молоді. В пресі наводиться багато фактів, коли молоді люди в родинному житті допускаються аморальних вчинків, відмовляються утримувати своїх старих батьків, кидають напризволяще дітей. Молоді люди, переїжджаючи з міста у місто, по декілька разів одружуються. Серед молоді спостерігаються часті випадки крадіжок, пиятства. Ці явища набрали таких широких розмірів, що стали предметом публічного обговорення. Письменники дістали замовлення писати на відповідні теми твори. Юрій Яновський використав цю чергову урядову кампанію, щоб хоч деякою мірою помститися над пролазливою, безпринципною і паразитарною публікою, про яку він говорив ще в 1929 році. Герої останнього твору письменника якраз і належать до такої породи публіки.

(Л. Л.)

А. Юриняк

ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР І ЙОГО АВТОР

„Утвердження індивідуальности" і „світ мистця"

Загально відомо, що в щоденним, побутовим житті творці мистецтва, зокрема письменники, позначаються досить часто неуважністю і навіть неорганізованістю, що подекуди межує з дивацтвом. Причина цього та, що мистець побутовим життям живе, так би мовити, „остільки—оскільки", тобто оскільки він — фізична істота, що не може цілком „вискочити" з матеріяльно-фізичної людської оболонки. Натомість „всією душею" творець мистецтва живе в світі своїх мистецьких образів. Це — світ творчо спрямований, світ реальности, переплощений крізь призму мистецького духового Я, його власної неповторної індивідуальности. Мистецький факт (у даному разі твір письменника) — це творчий відрух — проєкція письменника на якесь означене, близьке йому середовище, хоча б зовні, з погляду формально-сюжетового, дія відбувалася в рамках доби, віддаленої від автора часово тисячоліттями, а просторово — морями - океанами, в якихось екзотичних закутинах світу, де автор фізично ніколи не бував.

Отже письменник носить у собі „власний світ", породжений його творчою уявою, що в свою чергу зумовлена безнастанною снагою творчої проєкції на довкілля у душі мистця. Є це, беручи підставово, намагання мистця „витиснути на добі свою печать", до якоїсь міри підпорядкувати собі світ духово, „накинути себе світові", щоб, таким чином, утвердити свою індивідуальність як щось невмируще. Це означає намагання і прагнення переборти своєю, скуту рамками минущого, матеріяльну оболонку, переборти силою власного духу і цим осягти безсмертя.

Таке прагнення в більшій чи меншій мірі властиве кожній людині, отже не лише мистцям: кожен бо носить у собі в зародку „Іскру Божу". — Але не в кожного це прагнення сягає потрібного степеня вольової напруги, піднесеться до виразного вирічуу в собі покликання. А що найголовніше — не кожна людина наділена від природи творчим хистом, цією неодмінною передумовою для реалізації в мистецькому факті своєї творчого гону до безсмертя. Герострат, очевидно, мав прикрасне бажання „утвердити себе у віках". Але почував своє безсилля осягти це конструктивним творчим чином. Це спонукало його ступити на шлях незвичайного нищення: спалити світової слави твір людського генія — храм Артеміди в Ефесі.

Тут варто, трохи відходячи від безпосередньої теми, сказати пару слів про творців нових суспільно-політичних доктрин, нових образів - плянів побудови суспільства. Є це, безперечно, творчість людського духу, а проте не мистецтва, бо вона прямує не до категорій краси, досконалости форми, а позамистецькими категоріями, справедливости, доцільности, матеріяльної користи чи вигоди, отже категоріями, сприйманими розумом, інтелектом. Це сфера політики, що в ній кожне утвердження нового неминуче пов'язується з руїною попередніх надбань-установ і зв'язків старого ладу, бо вони, „займають потрібне місце", перешкоджають новому.

Натомість у сфері мистецтва нові появи чи факти не потребують нищення мистецьких фактів минулого. Навпаки, останні шануються, як свідки прагнення й ідеалів краси в минулому, як пам'ятки творчої діяльности попередніх епох. Образи ідеалів краси міняються, чергуються, проте гін людський до вершин прекрасного, до досконалости не несе з собою жадних руїнних первнів щодо виявів ідеалів прекрасного відходячої з кону доби.

Вище ми сказали, що в щоденному побутовому житті мистець часто буває неуважний, недобачає людей і речей навколо себе, наче зле орієнтується в оточенні. А поряд з цим ми нерідко чуємо уваги про тонку спостережливість письменника. Чи нема тут суперечности?

Ні, дійсної суперечности тут нема. Справа в тім, що звичайна людина бачить речі і явища такими, які вони є; бачать, що так скажемо, формально, без проникання вглиб. Натомість мистець бачить явища і предмети „внутрішнім зором", схоплює те, чого інші не бачать і не чують: „око прозорливця" і „вухо чуттєвої мембрани" — чуємо нераз про мистця.

Лист до Редакції

ДО РЕЦЕНЗІЇ НА ВИСТАВКУ СТУДІЙНИХ ПРАЦЬ ІНСТИТУТУ ПЛАСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА

(„Свобода" 7 травня 1954).

Підписаний під рецензією п. В. К-о пише між іншим і про шрифт, який я провадив в минулому шкільному році. На початку шкільного 1953/54 шкільного року я зрезигнував з навчання і тільки для покінчення тамтогорічної програми, я мав кілька лекцій на початку осени 1953 р. Про те, що кілька зразків шрифту учнів були виставлені, я довідався аж з рецензії. Мені не відомо, хто їх вибрав і які зразки були вибрані, тому, очевидно не можу брати за них відповідальність. Рецензент пише, що там була „помітна вправна рука учителя" (дякую за комплімент). Очевидно, я робив потрібні поправки.

Між молодим курсом (приблизно 10 осіб у віці 10-14), було кількоро, що беручи до уваги вік, робили великі поступи і зраджували любов до цієї сухої і для багатьох нудної ділянки, якою є шрифти. З оглядом власне на цих кількох учениць і учнів, що можуть колись, посвятитися цій в нас слабо розвиненій ділянці, я почуваюся зобов'язаний відповісти і дати вияснення на уваги рецензента, які мені видаються зовсім не правильні.

Перше: Провадження шрифт — це не друкарський шрифт, і це той, що пише на ту тему, мусів би знати, а римське капітальне письмо, змодифіковане і пристосоване до характеру статного пера. (Друкарське письмо це спеціальна ділянка, де поза стилем основою його є пунктуація).

З цієї похибки рецензента виходить друга: Це письмо (римська капітала) не може, як пише п. В. К-о, приходити на самому кінці навчання, тільки навпаки, на самому початку, — це з погляду й історичного і з погляду будови самої букви. — Згадана римська капітала — це перше устабілізоване латинське письмо, до того і найпростіше і найосновніше, і його не можна поминути, підходячи до інших типів письма. З нього розвинулись усі стилі письма т. зв. західного світу, а від Петрової реформи воно є основою (стилістично) і слов'янського письма.

Рецензента п. В. К-о змилив мабуть факт, що у вселюдній школі, у т. зв. „штубі" починається від писаних (курсивних) букв, але це хіба не може диктувати плян навчання мистецького шрифту! Я був би дуже зобов'язаний, коли б рецензент п. В. К-о вказав бодай на один науковий заклад для шрифту (фахово ведений), де б в пляні римське капітальне письмо своєю на самому кінці навчання, або підручник шрифту зложений за подібним принципом.

Михайло Островерха

ЖИТА ЦВІЛИ І НАЛИВАЛИСЯ

(Згадка про бій за Тернопіль 1919 року)

Ще тоді, коли сонце, блакить, легіт, роси, зорі й ми творили симфонію краси і зненосгти Богові і життю.

Ще тоді, коли простори нашої України тремтіли ясно-зеленими ланами, що дихали волею і хвилювали ритмом нашого, оживленого боротьбою, серця.

* *

Травня 31. року 1919 прийшов наказ: Наші війська відступають у напрямі сходу. — Поляки зайняли Тернопіль. Наша „Група — Схід" опустить уночі Підволочиська.

Тепла, простора, пахуча, травнева ніч. Тихо й безгомонно ішла сотня за сотнею правим берегом Збруча на південь, у напрямку Гусятина. Нашою мовчанкою і вояцьким смутком мерехтіли зорі.—

На світанку минули ми с. Оріхівці, що порнало в сні, й подались на с. Красне. Тут, серед зелені садів, у придавленому гаморі села мали ми короткий спочинок. І дальше, через Скалат, селами, полями й гаями дійшли ми до Сидорова над Збручем.

В кожного в очах і в серці: куди далі? коли далі?

Але — розквартирувались у цім селі.

Минав день за днем, довгий, важкий, непевний.

Врешті, одного дня, перед заходом сонця — могло це бути й 8 червня! — прийшов наказ: Поготівля!

Зависло важке і смутком їдке: Куди?

А тлом для цього „куди?" був безнастанний гук гармат коло Чорткова.

Коли зайшло сонце і з рожево-золотих просторів завбриніли на житах у цвіті роси, тоді сотня за сотнею рушила в боєвий похід: на Захід! Перші і довгі хвилини ми йшли мовчки: не хотілось вірити, що йдемо на захід.

Зійшла ясна, лагідна, простора червнева ніч. Ми були вже в Нижбірку, як довідались: під Чортковом пролом, поляки в переполосі утікають, начальним вождем нашої армії іменований ген. Греків, ідемо на Теребовлю.

Ідемо — без гомону, не курим, — приспішеним маршом. Ніякої втоми ніхто не відчуває, ніяких „мародерів" немає.

Тут, то там, обабіч польової дороги, несуться перекличі перепелиць. Колоски жита й пшениці, що наливаються, посхилялись обабіч дороги, вітаючи нас. На небі, далеко, блиснув світанок, а за ним — чистою рожевістю небо запалало.

Перед нами впали стрілі, затороххотіли кулемети.

У селі Мшанець зійшло сонце.

Праворуч гостиниця, під с. Іванівкою, розгорівся бій. — Наша „Група — Схід" розташувалась тут же при шляху, біля фільварку, як перший боєвий запас. Батерія гармат „Гаврило" поручника Балешти зайняла становища. Отаман Кирило Карась пильно оглядає поле бою. Поручник Балешта далековидом вимірює точки обстрілу. Поручник Михайло Дацків уважно слідкує за розвитком бою. Час до часу, в долині, від села Іванівки і Янова, з подихом вітру несеться: слава!

Докладно означивши боєву лінію ворога, „Гаврило" вдарив по ньому стрільнами. Кожна гармата цієї батерії, докладно „встрілявшись", починає густий вогонь по ворожих становищах.

Під вогнем гармат і скорострілів поляки почали загальний відступ. Наші гармати переносять вогонь на тили ворога, а наша піхота з криком „Слава", бігом несеться за першою лінією ворога, що втікає у панічному відступі.

Маршуємо, сотня за сотнею, вже з піснею на устах на Теребовлю. Після перестрілок стежі ми увійшли в місто й тут заночували.

Ранком — збірка на лузі над річкою Гнізна, біля моста. До нашої „Групи—Схід" наплило, вже по дорозі маршу від Сидорова до Теребовлі, багато наших молодих селян та інтелігентів, колишніх вояків австрійської армії. І тут на березі річки Гнізна, у Теребовлі, сформовано Х-ту Бригаду. Мала вона п'ять куренів, її командантом став сотник Кондрацький, шефом оперативного штабу сотник Губер. Курінні, що ще пригадую собі їх, були м. ін.: сот. Клемкевич, сот. Вал. Гамаль, поручн. Михайло Дацків, — який був курінним V куреня. У нього командантами сотень були: Василь Костюк, Керстюк, Федір Мучій і пор. Лянг. Командантами кулеметних сотень були: поручн. Дмитро Квасниця і поручн. Рудольф Кетнер. Гарматнім полком командував отаман Кирило Карась.

Таки з цього берега річки Гнізна Х-та Бригада в боєвому ладі рушила в дальший похід у напрямку Тернополя. Вчасним смерком цього ж дня ми прибули до с. Мишківці. Тут у розлогій балці був короткий спочинок, приділ амуніції і вечеря. Курінний скликав старшин і познайомив нас з боєвим станом на польському фронті у Галичині, а в першу чергу докладно поінформував, що діється на нашому відтинку. І дав наказ: зазначив становища кожної сотні, на яких треба вкопатись, бо наступаємо на Березовицю Велику, яку вже поляки думають обороняти, засівши у цементових, ще австрійських, шанцях. Спершу буде наш барабанний вогонь, а по ньому буде наказ негайної атаки нашої піхоти на польські шанці.

Після цього наказу, сотні нашого куреня рушили вперед. За селом ми розсипались у розстрільну й тихо, нишком, підійшли до вказаних у наказі становищ. Зупинились. Вкопались.

Була прегарна, щедра бластістю і спокоєм ніч. Простір куди лиш сягнуло око, був виповнений ланами жита і пшениці.

Могла бути одинадцята година ночі, як перший зелено-ясний розблиск розпанахав теплу і тиху темінь ночі і з свистом та поспішно пігнало стрільно в сторону ворога. — Другий, третій, четвертий, десятий блиск. Врешті, на всій ширині фронту нашого наступу заграли наші гармати. Від безперервного блиску гармат стало ясно, наче б на небі була місячна повня. Старшини далековидами нишпорили по ворожих становищах, вкритих димом від наших стрілен.

Сільська тиха й лагідна ніч перемінилась у стрілецьке бою за право, за нашу правду.

По двох годинах цього пекельного вогню, впав наказ піхоті: вперед!

Рванулась лава з місця. — Ніхто не хилиться, ніхто ниць не падає перед вогнем крісів і кулеметів ворога.

Он, бачу їх: хорунжий Остап Типкевич іде на чолі своєї чети, твердо усміхаючись; Хорунжий Негрич, із шапкою зсуненою назад, спішно посувається з своєю четою; хорунжий Голінеї, піднісши в лівій руці лопатку, тісно кричить: хлопці — шпарко! четар Федір Мучій, висунувши свою бороду й тримаючи в руці свого „штуцга", на правому крилі своєї сотні, швидким і рівним кроком іде вперед; четар Василь Костюк гарячими очима кидає по лінії своєї сотні і гукає на свого стрільця, що загнався надто сміло вперед: „Ти, слухай, куди женеш? Хочеш командувати всім фронтом!?"; хорунжий Ружицький синьоокo і м'яко, як ті шовки ланів, — глядить на ціль наступу, йде усміхаючись; хорунжий Генко Паздрій дотепом сипле: — „Наші гармати так вігоили ляхів, що вони лиш для „валечности" ще стріляють!"; четар Іван Кучмак, затиснувши долішню губу, басом буркотче: „Хлопці! таки наша бе!"

Врешті, нестримне й могутнє „Слава" — і лава наших вояцтва вмлівіч кинулись на шанці ворога. Рукопашного бою поляки не прийняли, — стали безладно відступати. — Лиш у балці, ліворуч, біля залізничної будки, треба було викидати ворога рукопашним боєм.

(Продовження на стор. 4)

ПЕРЕД З'ЇЗДОМ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ АМЕРИКИ І КАНАДИ В ТОРОНТІ

Улас Самчук

НА ЗУСТРІЧ-З'ЇЗД!

Український Літературно-Мистецький Клюб в Торонті, в порозумінні з іншими того роду інституціями ЗДА і Канади, протягом цих місяців розіслав і ще розсилає на всі боки Північно-Американського континенту де тільки живуть люди українського походження, заклики, щоб з'їхатися у днях 3, 4, і 5 липня ц. р. до Торонта на великий з'їзд-зустріч діячів літератури й мистецтва з українським громадянством.

Подія такого роду в історії нашого заморського поселення була б першою і покищо одинокою. Причин для її виникнення більше, ніж досить. Бо ж кому не впадає в очі, вже на перший погляд, що літературно-мистецька творча робота нашого вигнанства виповнює чи не три чверті змісту в діяльності українства на чужині. Імпрези, концерти, вистави, видавництва, критика, театр, музика, малярство. То ж по суті ні одне наше публічне підприємство не може обійтися без чинного співдіяння діячів мистецтва. А разом з тим, коли спостерігати наше життя на чужині, то постає враження, ніби літературно-мистецької роботи у нас майже не відбувається. — Твориться враження, ніби ми живемо лише політикою, громадськими і ще церковними інтересами. На цьому тлі існують організації, на цьому тлі відбуваються чисельні віча, з'їзди, виносяться постанови, ухвалюються резолюції... І коли ви ті постанови чи резолюції читаєте то, направду, видається, що діячам літератури чи мистецтва там зовсім нема місця. Про них дуже рідко коли згадується, а то й не згадується взагалі.

Це могло б, розуміється, на перший погляд з усіх боків видаватися нормальним. Коли відбувається з'їзд політичної партії, там ніби не конче мусять думати про речі „неполітичного" порядку. З другого боку, людям мистецтва не конче й залежить, щоб їх якось особливо трактовано у резолюціях з'їздів. Але це так видається лише на перший погляд. На другий погляд ця справа має й ще одну сторінку, що не може бути байдужою діячам цієї ділянки національної культури: відповідно до тих постанов і тих з'їздів кермується наше громадянство в оцінці фактичної роботи людей. Відповідно до цього розділюються громадські матеріяльні фонди. Відповідно до цього трактується справу взагалі.

Чому люди літератури й мистецтва так багато нарікають, що їх роботи не оцінюють не тільки належно, — але й навіть приблизно? Чому писання книги письменником чи науковцем розцінюється, як справу особисту й приватну і відповідно до того її оплачується, а роботу політичного діяча вважається за справу загальнонаціональну, і знов таки відповідно її оплачується? Чому артист, співак, танцюрист, маляр, що без нього не може обійтися ні одна інституція, відіграє в тому ролю побічну й додаткову? Таких „чому" ми б набрали більше і на все ще є одна відповідь: це не тому, що наше громадянство цих речей не добачує чи не доцінює, а тому, що самі мистці не зуміли знайти тієї форми, що могла б представити їх роботу в такому вигляді і світлі, яка їй безперечно належиться.

У цілому світі (мається на увазі — культурному світі) існує засада організованости, тобто засада збірного зусилля людей певного творчого вияву для захисту своїх інтересів. Від цієї засади, на жаль, не звільнені і діячі українського мистецтва. І нам потрібно організацій... з'їздів... постанов... Резолюцій... І нам треба усім разом виявити перед нашим громадянством наше збірне Хочу і Потребую. Бо коли ми зрікаємося бажання здобувати нам належне, зрікаймось тоді консеквентно всього, включно до сорочки і хліба з маслом.

Ні, колеги! Усі на в'їзд! Усі на зустріч! До цього закликаємо і наше культурне громадянство, щоб воно присвятило частину своєї уваги цій справі. Не все нам з'їжджатися лише і виключно на ґрунті партій, землячтв чи інших парафій. Не заперечуємо ані ваги, ані значення такого роду організованости, але далеко не було б гаразд, наколи б тривало обмежилися лише до такого одного вияву нашої зорганізованої волі. — Мусимо все таки цілком поважно збагнути й усвідомити до кінця, що без творення фактичних вартостей культурного значення і тривалого порядку немислиме існування самої нації, як такої. Ніде й ніколи! Кому це не ясне, у того щось не в порядку не лише з очима, але й з головою.

Цілий ряд цікавих імпрез чекає на наших гостей на цій зустрічі, що їх готують наші мистці. Вистави, концерти, забави... А головне — сесія мистців, на якій будуть відчитані звіти про стан нашої літератури, образотворчого мистецтва, театрального, музичного, танкового, нашої журналістики, як також винесені відповідні резолюції та накреслені певні напрямні в організації нашої роботи. Хочемо зустрітися не лише заради наших гарних очей, але задля нашої спільної справи, що їй ми кожний зокрема, і всі разом, служимо.

Тому всі на з'їзд-зустріч до Торонта!

Анатоль Курдидик

День мине — і ми ближче зустрічі...

... і повірте, мої відомі й невідомі Приятелі, що працюєте в тій чи іншій ділянці нашої культури:

Кожний день приносить нам тут, на місці в Торонті, де ціла велика машинерія запряжена до того, щоб наша Перша Зустріч була гідною тієї назви, нові радощі, нові напруження і турботи, нові нерви і зусилля. Прийде вранішня пошта і листоноша викладає на стіл коверти з печатками далеких міст та різними почерками. Євген Деслав з Ніцци пише, що вже замовив літак до Канади. Пані С. з Ню Йорку питає чи на Баль Мистців брати вечорову чи балеву сукню. Мистець А. з Филаделфії написав цілу купу вказівок та порад. Письменник Б. з Шикаґо алярмує, що три його знайомі ще й досі не дістали запрошень. Посол С. з Отави повідомляє, що прибуде тільки на один день, бо сесія парляменту. — Пів десятка листів має фотографії для Книги Мистців, — кожна іншого формату й іншої техніки.

Це ще найменші справи. — Наш адміністратор пише, як дві машиністки разом, думає добою електрики і за три чверти години відповіді з великою зеленою печаткою ЛМКлюбу поїхали до наших інтерпелянтів. Але за той час секретарка відібрала десять телефонів: — ускладнилася справа в Арт Ґалери, двох наших протекторів вимагає хтось з Комітету Мистців, бо міністер хоче точніше обговорити своє слово на Зустрічі, маестро Дмитренко, що відповідає за виставку, має замало запрошень і бракує йому адрес, три бизнесмени хочуть оголошення на останній сторінці обкладинки програмки зустрічі. Тільки ми розв'язали першу справу, до ЛМКлюбу зайшов наш представник з Боф'ало, симпатична пані Ірина, з цілою масою запитів і пропозицій. Мусимо бути водночас ділові, суворі і ввічливі, усміхнені і поважні. Машинка стукає, телефон дзвонить, люди говорять. На всіх столах — папери. Авто під „Одесою" — ніби кінь, що кожної хвилини може рушити туди, де буде потрібна безпосередня інтервенція.

І, — не забудьте, Друзі, — це ще сорок днів до нашої зустрічі. Що буде, два тижні, тиждень до неї і останні дні перед нею — ми вже сьогодні цього страхаємось. Але будьте спокійні: Торонто хоче Вас прийняти, як добрий господар і приготовляється на те. Коли „Альфа-Фарничер", 787 Дандес, купила в нас 1.000 квитків на Баль Мистців, щоб перепродати їх, виплатила нам згори готівку і хоче за те тільки, щоб ті, що прийдуть по квитки, перейшли через її багату крамницю, — то в цьому маєте доказ, які тут люди. Таких тут більше і пропозицій допомогти доволі. Не боїмося, де будете спати і чи почастують вас торонтською „віски", коли приїдете. Маємо і таких, як касир Клюбу чи його секретарка Ніна, що ніколи не томляться і в „найчорнішій" ситуації всміхаються.

Ми брали перешкоди чергою: за легкістю. Закріпили чудесну Касалому, щоб ви потанцювали у справжньому королівському замку, де ще українці ніколи не були. Підписали контракт про концертову черепашину на Всеканадійській Виставці, щоб наша пісня і музика дістала найкраще оформлення, а слухач — леґіт від справжнього моря. Концентрично атакуємо тепер Арт Ґалери: через наших високих протекторів, через Провінційну Команду Леґіону — і через чарку за столиком розкішної „Панами". Знаємо, що мистці нервуються. Але запевняємо їх: їх картини і різьби мусять дістатись туди, де їм місце, і цю останню фортецю здобудемо теж. Може вже разом з цією статтею читатимемо запрошення до неї. Повірте, що і в Торонті є сили, які діють проти нас.

Ви поставите напевно ряд питань. Книга Мистців? Програма кинцерту? Запрошення до мистців англомовного світу? І найважніше: Декларація, без якої наша Зустріч не матиме глузду, — що з нею?

Гуртом відповідаємо: будьте спокійні. Наші Комітет Мистців, Технічна Комісія і Управа ЛМКлюбу міцно тримають в руках всі ці справи. Коли пишу ці рядки, запрошені до концерту вже читають листи до них і від нашого найдорожчого „мізинчика" Романа Рудницького маємо вже згоду. Над Декларацією працюють автор „Ван оф фіфти мільйонс", автор „Волині" і ціле сузір'я інших. В течці у нас є готовий проєкт запрошення до не-наших мистців і великий їх список. На все прийде свій час.

Ми дякуємо вам усім, що допомагаєте нам на місці у себе. Чуємо „сідло під собою", що Зустріч йде під фірмою всіх наших ЛМКлюбів та Об'єднання Українських Образотворчих Мистців. Автобуси, що їх заповідаєте, вже ввижаються нам. Будемо раді не тільки їм, але й кожному автові і кожному, хто вилізе втомлений далекою дорогою з сіпірського вагону. І якщо маємо до вас, Друзі, прохання, то воно ось таке:

Голосіться! Адже Зустріч є для вас, ваших адрес ми не маємо і хоч би платили по 10 долярів за одну — не дістанемо. Тому не ждіть, що не приходить офіційне запрошення. Киньте карточку, що ви цікаві, і за три дні матимете його.

І ще одне: читайте точно наші комунікати. Волієм, замість відписувати вам на виснені ними справи, мати час на те, щоб підготовити все якнайкраще на привітання вас. І повірте нам, що ми не янголи, а таки люди, які теж можуть і мусітимуть зробити свої недотягнення.

А я та інші члени комітетів і комісій не відписують вам приватно, прийміть в імені їх усіх таке виснення:

Коли ви в суботу 3 липня почнете приїздити і заходитимете до скромної нашої домівки ЛМКлюбу, над якою транспарент першим вітатиме вас, ми вибачимось перед вами:

Найсердечнішим стиском руки і найщирішим усміхом. Знаю, що після років розлуки і тисячів-соток миль окружних доріг еміґрації не одному з нас і вас заломиться слово в устах і засклятться очі сльозиною.

Бо знову будемо разом тілом так, як разом ми були завжди духом у нашій великій і відповідальній службі світлій культурі нашого Непереможного, Прекрасного і Геройського Народу!

Анатоль Курдидик
голова ЛМК в Торонті.

Перша Зустріч Українських Мистців Америки й Канади з Громадянством

Торонто — 3, 4 і 5 липня 1954
І. Комунікат Ділового Комітету

1) Комітет Мистців Першої Зустрічі, у відповідь на численні листи подає цим до відома, що, проголошуючи Зустріч Українських Мистців Америки й Канади з Громадянством, він мав на меті зібрати на ній не виключно мистців у вузькому того слова значенні, але теж усіх, хто діє і працює в ділянці української культури, отже мистців пера, пензля й рильця, співу й музики, танцю і сцени, як також і літературознавців, науковців, публіцистів, журналістів, видавців, дириґентів і педагогів мистецьких ділянок, словом усіх, що творять спільно, одним великим зусиллям, українську культуру на цьому континенті. Очевидно, Комітет Мистців, не зважаючи на всі свої зусилля, не міг дістати адрес усіх згаданих осіб і просить тих, хто не дістав окремого листа, вважати цей комунікат офіційним запрошенням до участи в Зустрічі та надіслати своє зголошення, на яке вишлеться кожному вичерпну інформацію. Всіх, хто дістав листа від Комітету, просимо відповісти на нього.

2) До сьогодні заповіли свій приїзд на Зустріч такі наші мистці, письменники, журналісти, артисти сцени, музики й діячі української культури (подаємо в такому порядку, в якому надходили листи):

ЕВРОПА: Євген Деслав, Франція.

ЗДА: М. Анастазієвський, Ст. Пол, І. Білогруд, Шікаґо, Е. Батюк, Скрентон, М. Бутович, Риджфілд, Ю. Буряківець, Трентон, В. Дубина, Шікаґо, проф. О. Неприцький-Грановський, Ст. Пол, проф. Р. Смаль-Стоцький, Мілвокі, С. Гординський, Верона, Л. Івченко, Ню Йорк, Іван Кедрин, Ню Йорк, Іван Керницький, Ню Йорк, Марія Сокіл, Томс Рівер, д-р А. Рудницький, Томс Рівер, Р. Рудницький, Томс Рівер, А. Коломиєць, Шикаґо, О. Лисяк, Филаделфія, О. Тарнавський, Филаделфія, С. Мілянський, Ню Гейвен, В. Мілянська, Ню Гейвен, П. Меґик, Филаделфія, І. Савицька, Филаделфія, О. Веретенченко, Дітройт, Яр. Славутич, Филаделфія, д-р І. Розгін, Дітройт, Є. Розгін, Дітройт, Оксана Вікул, Міннеаполіс, Д. Гуменна, Ню Йорк, Оксана Буревій, Ню Йорк, І. Лаврівська, Бофало, В. Барагура, Ню Йорк, д-р О. Вебій, Шикаго, М. Важанський, Дітройт, І. Манило, Филаделфія, Ю. Лаврівський, Бофало, О. Литвиненко, Ню Йорк, М. Струтинська, Филаделфія, В. Чапленко, Ню Йорк, М. М. Шрамченко, Вашинґтон, О. Андрусів, Филаделфія, д-р Г. Скеґар, Лос Анджелес.

КАНАДА: (крім Торонто) Ю. Фіяла, Монтреал, І. Кейван, Едмонтон, М. Левицький, Виніпеґ, М. Петрівський, Оттава, д-р С. Жмуркевич, Оттава, М. Самовидець, Гемилтон, В. Кримський, Вайт Мавт, М. Шарик, Ст. Кетерінс.

Крім того участь у Зустрічі беруть усі мистці і діячі української культури з Торонто.

3) Перша Зустріч Українських Мистців Америки й Канади проводиться в тіснім порозумінні з Літературно-Мистецькими Клюбами й Об'єднанням Українців Мистців Америки. В місцевостях, де немає ЛМК, стараємося творити наші представництва. На низу подані адреси можна звертатися за всіми інформаціями:

Об'єднання Мистців Українців Америки:
149 — 2nd Ave., New York, N.Y.
ЛМК Ню Йорк:
149 — 2nd Ave., New York, N.Y.
ЛМК Филаделфія:
866 N. 7th St., Philadelphia, Pa.
ЛМК Дітройт:
12001 Lumjkin St., Detroit 12, Mich.
А. Хомяк:
145 Erie St., Hamilton, Ont. Canada.
М. Шарик:
9 Geneva St., St. Catharines, Ont. Canada.
Базар:
800 William St., Buffalo, N.Y.
Б. Пожарнюк:
CHVC, Rainbow Bridge, Niagara Лalls, N.Y.

Українських громадян Америки й Канади просимо вже тепер надсилати свої зголошення до участи в цій нещоденній імпрезі. За інформаціями просимо писати:

L. M. K.
512 Queen St. W.
Toronto, Ont., Canada.

КОМІТЕТ МИСТЦІВ
І. Гірняк, Ф. Головко, М. Голинський, О. Гердан, М. Приходько, У. Самчук, Л. Туркевич.

НОВІ КНИЖКИ

Український Літопис. Ч. 1., 1953 р. Видавництво „Знання". Авґсбурґ в Німеччині. Ст. 160.

Це число журналу „Української державницької думки, культури і науки" присвячене визначному політично-громадському діячеві й ученому історикові, професорові Дмитрові Івановичеві Дорошенкові. Поскільки ж постать Д. І. Дорошенка нерозривно зв'язана з усім визвольним рухом, особливо ж з добою державности й еміґрації, то „Український літопис" дає важливий матеріял для освітлення подій першої половини біжучого століття. У збірнику взяло участь коло двадцяти авторів, серед яких визначні наші вчені, чужинці й учні. В журналі вміщено кілька світлин Д. Дорошенка й плян кладовища в Мюнхені, де спочиває покійний. У низці статтей, що всебічно висвітлюють життя й творчість Д. І. Дорошенка, визначаються безпосередністю „Уривки споминів" Наталії Дорошенко, дружини покійного, — особливо цінні записи про останні роки життя Дмитра Івановича, про що торкається у спогадах й проф. С. Нагай, редактор „Українського літопису". Наукова діяльність Д. І. Дорошенка висвітлена статтями проф. Н. Полонської-Василенко, проф. Б. Крупницького й ін., його рід — працею проф. О. Оглоблина, громадська й політична праця — статтями проф. О. Шульгина, д-р. Б. Галиняка й ін.

Звичайно — не вистачить і великих книг, які колись виходитимуть про Дмитра І. Дорошенка і його добу. Нова публікація, що продовжує працю, яку розпочала УВАН в честь свого президента, заохотить до праці й інших учнів, друзів і почитателів великого працівника.

І. К.

"Ukrainian Quarterly," Vol. X. — No. 1, Spring, 1954, ст. 112. Видає Український Конґресовий Комітет Америки — редактор проф. М. Чубатий.

Це перше цьогорічне число „Українського Квартальника" призначене в цілості Переяславському договорові. На цю тему вміщені статті Іллі Ґолдмана, Кларенса Маннінґа, Бориса Крупницького, Олександра Оглоблина, Андрія Яковлева, Миколи Чубатого, Святослава Гординського, Миколи Чировського і Миколи Приходька. Крім цього це число приносить некрологи президента Андрія Лівицького (автор Матвій Стахів) та Володимира Коростовця (Р. Данилів) і проф. Валентини Радзімовської (М. Ветухів). „Огляд книжок" закінчує цей цікавий том, присвячений 300-річчю Переяславського договору.

„DER UKRAINE PHILATELIST", Nr. 3(5), Maerz 1954. Hamburg. Видання Т-ва „Ukraine Philatelisten Ferband".

Це свіже число, невеличке розміром, під редакцією знавця українських марок д-ра Д. Шмідта дає багато цікавого матеріялу: Д-р. Д. Шмідт, „З історії мало знаної країни", яка історично добре подає всі обставини появи українських клясичних марок, але все таки цю клясичну добу, (себто її закінчення), я пересуваю на 1920 рік, а не на середину 1919 року, як це робить автор. Далі ідуть відомості з життя „У. Ф. Ф.". — Рецензія на український журнал „Філятеліст", що виходить в Ню Йорку. Д-р Р. Зайхтер „Нові відкриття з української клясичної філятелії", тут знайдемо досить цікавих відомостей. Додана фотографічна таблиця новівідкритих тризубів. — Закінчується число переліком нових видань марок УНРади і УПА.

Галина Дубрівна

ФРАГМЕНТ

Крізь далечінь, захмарену імлою,
Тебе я бачу, о мій Рідний Краю!
Ти линеш у затемнені клітини,
Які, мандруючи по світі скрізь, Тебе хотіли змити
Своїм настирливим і запашним розмаєм,
Що всюди край дороги я стрічаю.
Але чи знайду я Твої простори,
Які стреміли від низин у гори?
До Тебе, о мій Рідний Краю,
Я тягну руки немічні між зграю
Рабів лиш сатани, — які загризли
Тебе, святине, із кістками, кров же пили
І не наситились іще! Не знаю,
Чи гори з'їли, бо ліси докраю
Понищили і гріш поламаний тиснули
У кулаці, захлюпанім у крові. Гнили
Поорані шовкові трави, о мій раю!
Бо мало, мало сатані погною,
Яким червоних гниль плодили...
І серце Твоє роздирали, рили, рили...
Шукали прадідів кісток. „Ранню
Зорю порите поле зустрічає..."
Кричить, реве Дніпро і хвилі
Кидає в гніві у проліті
Сльози із-за Тебе. О мій Рідний Краю,
Прилинь до мене хоч у думці, я благаю!

У 21 річницю смерти Миколи Хвильового

14 травня, в Літературно-Мистецькому Клюбі Ню Йорку, заходами письменницької секції Клюбу, відбувся вечір, присвячений творчості М. Хвильового.

Вечір відкрив і коротке вступне слово виголосив В. Подоляк. Він нагадав приявним про велике реформаторське значення мистецьких творів М. Хвильового, але особливо підкреслив надзвичайний вплив і значення публіцистичних та полемічних виступів його. Виступи М. Хвильового глибинно збурили, схвилювали і ворогів, і друзів українського відродження. Офіційні керівники і публіцисти комуністичної партії (Л. Каганович, С. Косіор, П. Постишев, Є. Гірчак, А. Хвиля), хоронителі централізму та єдинонеділимських традицій Москви, відчули і вбачали у виступах М. Хвильового велику руйнуючу небезпеку. Щоб скомпромітувати його, вони визначили його позиції як фашистські, націоналістичні, буржуазні. Прихильники і діячі українського відродження (С. Єфремов, М. Зеров, М. Могилянський, М. Куліш та ін.) відчули у виступах М. Хвильового велику турботу і тривогу за майбутнє української нації і українського письменства. Враження і почуття від тих виступів М. Хвильового було таке, як висловився М. Могилянський, ніби „В кімнаті, де було так душно, що дихати ставало важко, раптом відчинено вікна і легені разом відчули свіже повітря."

Далі В. Подоляк подав дуже цікаву згадку про, тепер уже напевно забутий портрет Хвильового пензля Анатоля Петрицького, що був виставлений у ґалерії пореволюційних українських письменників в Інституті ім. Шевченка в листопаді 1932 року. Цей портрет з надзвичайною правдивістю виявляв внутрішню психологічну та ідейну суть Хвильового, як письменника і громадянина.

Нав'язуючи добу Хвильового до основного доповідача на вечорі, Євгена Маланюка, Б. Подоляк підкреслив, що це не випадково, що саме Маланюк робить доповідь про М. Хвильового. Є. Маланюк вже тоді належав до найвизначніших поетів, що їх широко знали на рідних землях. Він не тільки не стояв осторонь від доби культурного відродження 20-их років, на яких непроминально лежить дух М. Хвильового, а був активним співтворцем її. Саме в цьому є велика символіка єдности і незнищимости українського духу.

Євген Маланюк виголосив свій есей про Хвильового мистця і громадянина з властивою йому точністю вислову і глибиною думки. Постать Хвильового-мистця постала перед численною авдиторією в усій своїй величі. Глибока й оригінальна аналіза мистецьких особливостей нашої літератури того часу була зроблена на початку доповіді. Є. Маланюк підкреслив, що з чисто мистецького боку наша дореволюційна література не була на належному рівні. Молоді мистці пореволюційної доби силою свого обдарування і таланту зуміли вивести нашу літературу на широкий европейський шлях. Туга за великим мистецтвом молодої нації, за всебічним виявом творчих сил народу, за реальною, не прикритою фікціями, українською державністю, — ось те підґрунтя, що породило цілу фаланґу мистців великого формату. (П. Тичина, М. Хвильовий, Ю. Яновський, В. Підмогильний, Гр. Косинка та ін.). І якщо ніхто з цих мистців не тільки не дістав всесвітнього признання в формі, скажім, нобелівської премії, а й не дожив до розцвіту своїх творчих сил, то це тільки тому, що ми не мали своєї вільної держави. Як П. Тичина доби „Золотого гомону" в поезії, так і М. Хвильовий у прозі, належать до своєрідних Колюмбів, відкривачів незнаного і не виявленого досі в українській літературі. Це незнане і невиявлене до них — була глибока музичність українського слова, як елементу ритмічности і музичности світовідбудови, космосу.

В сенсі громадської людини М. Хвильовому належать сила духу і відваги боротьби як проти віками виплеканого духу робства, „проти одвічного тупоголового раба-просвітянина, обмеженого, залюбленого в свою відсталість і провінційність, так і проти Московської метрополії, носія жорстокої північної цивілізації, що важким прокляттям лежить на нашій духовості. Відштовхування всім своїм єством від центру імперського рабства Москви, тяга до ґрандіозної европейської цивілізації і фанатична віра в грядуче українське відродження, що своєю силою мало б перекинутися в усі інші країни світу (візія великого азійтського ренесансу в мистецтві) і запліднити його до нового відродження людства — таким був М. Хвильовий мистець і громадянин. Такі, в загальному і дуже спрощеному переказі думки, подав Є. Маланюк в своєму глибокому і преінтересному есеї.

Доповнили його твори самого М. Хвильового, („На глухім шляху", „Дорога й ластівка" та „Елегія"), що їх блискуче прочитали сеньори української сцени пані Олімпія Добровольська і Йосип Гірняк. Зачитана перед кінцем Й. Гірняком гумореска Остапа Вишні „До всіх провінціяльних Микол Хвильових" — була справжньою ревеляцією вечора.

Р. Грин.

ПРОГРАМА

І. Зустрічі українських мистців Америки й Канади з громадянством 3, 4 і 5 липня 1954 в Торонто

3. **ЛИПНЯ** — Відкриття Мистецької Виставки — будинок Ґалерії Мистецтв — в парку Всеканадійської Виставки.

4. **ЛИПНЯ** — Зустріч у парку Всеканадійської Виставки над озером. — Під час Зустрічі **Репрезентаційний Концерт.**

5. **ЛИПНЯ о 10 год. ранку:** ПУБЛІЧНА СЕСІЯ МИСТЦІВ в Авдиторії УНО із такими доповідачами: проф. Ю. Шерех, проф. Д. Горняткевич, проф. В. Витвицький, проф. Л. Ревуцький і ред. І. Кедрин-Рудницький. — **На Сесії — схвалення декларації Українських Мистців.**

о 8 год. вечора: В замку КАСА ЛОМА — БАЛЬ МИСТЦІВ.

За ближчими інформаціями в справі квитків і т.д. писати на адресу: **Літературно-Мистецький Клюб, 512 Queen St., W., Toronto, Ont., Canada.**

ЛИСТ ДО ПРИЯТЕЛЯ

Не писав я Тобі вже довгенько, бо не було що писати. Україна ще не вибухнула. Бандера з Лебедем не погодився, а крім того в нас у Канаді була паршива погода, а ви в Америці Батькові-Союзові Ювилей справляли. — Але сьогодні мушу написати тобі, брате милий, бо наші українські мистці канадійського походження зняли таку катавасію, що, що до чого, то й сонце може зупинитися в свойому колобігу. Маленькова може нагла кров, ти розумієш, і взагалі готова нова сторінка історії розпочатися. Не відомо тільки, якої історії, але з історією взагалі така заковика, що ніколи не знати, чим вона кінчатиметься.

Ото ж, як тобі напевно відомо із преси, радіо й інших пльоткарських джерел, в липні в Торонті буде перша мистецька зустріч. Знаючи тебе, я не думаю, щоб ти зацікавився малярською виставкою. З цілої виставки Гніздовського тобі тільки та миска кукурудзи сподобалася і припала до твого мистецького смаку. Але чим горщик накипів, ти знаєш. Кукурудза не кукурудза, але все таки вона нагадує рідний старий край. За те знаю, що тебе зацікавить зустріч над озером (брате милий, як би ти бачив, які там романтичні кущі, просто бери „Зів'яле Листя" під паху й іди реалізувати те, що в „Зів'ялім Листю" не реалізовано), а також Баль у Каса Лома.

Я знаю, що ти завжди був так би мовити, аристократичних інклінацій. Тато тебе ніколи не періщив нічим, тільки бодай п'ятьома, коли не сімома палками. А відомо, сім палок в короні, то вже не яканебудь копиця сіна. — Отож спеціяльно, коли я при тому Балю, хочу зрадити тобі кілька таємниць. Чи тобі снилось, що ти матимеш нагоду танцювати з Ромою Прийміною? А навіть як снилось, то що з того? А тут матимеш нагоду з нею танцювати, очевидно, як вона захоче. Або скажемо, яка то сенсація буде, коли піде козацьким щупаком редактор Петро Воляняк довкруги Олени Звичайної? Вправді не відомо ще, чи буде викований історичний „Запорожець" в інтерпретації інж. В. Коссара, Семена Підгайного, проф. І. Вовчука та ред. І. Гришка, але відомо вже зовсім певно, що кадриля провадитиме Улас Самчук із Докією Гуменною.

Із ділянки несподіванок передбачений небуденний номер: проф. Ю. Шерех докаже, як на долоні, що властиво всі наші поразки минулого були нашими великими перемогами, тільки ми про те нічого не знали. Люльку миру закурить нюйоркський театральний ансамбль із филадельфійським, а те все увіковічнить на полотні на вічну пам'ять грядучим поколінням творчий колектив Спілки Українських Мистців Америки. Позаспілковим мистцям буде дозволено співучаствувати в творенні цього монументального образу. Вони могтимуть підкладати драбини, розмішувати фарби і зблизька придивлятися творчому вогневі своїх організованих колеґ. — Яків Гніздовський виголосить промову на тему: Дві країни — одне мистецтво, або культурний вплив України на Мехіко. Нашому улюбленому Ікерові призначена почесна функція натиснути кнопку, після чого 2000 різнокольових бальонів розлетиться по цілім замку і під час того, як гості будуть тратувати один одного, щоб більше бальонів для дами свого серця придбати, спеціяльний злучений хор Комітету Українців Канади й Конґресового Комітету виконає стару кантату на новий лад: „Де згода в сімействі". — Ще подаю тобі, що спіритуальними справами завідує найславніший наш спіритуаліст С. П., який обстоює зденцидовано вищість канадійської горілки від американської, а розбите скло збиратиме Лев Орлигора, який в останній хвилині зірвався із рожна „Українського Прометея".

Ми хотіли запросити оркестру Босого, але, з огляду на загальні збори канадійських „Січей" і можливість непорозуміння між Науковим Інститутом ім. В. Липинського й названою оркестрою щодо розмежування наукових компетенцій — цей проєкт відпав.

Бачиш, друже любий, що то буде? Отож дожидаю тебе нетерпеливо.

Твій С. Селенко.

Жита цвіли і наливалися

(Продовження зі стор. 3)

Вже добре світало, як ми увійшли до Березовиці Великої. Ми, п'ятий курінь, були вже в Березовиці Вел., як наше ліве крило стало з нами вирівнюватись, женучи перед собою поляків. А праве крило, від Кип'ячки, було припізнене і не було від нього ніякої вістки.

Штаб нашого куреня примістився в Березовиці Вел., у західній частині села, у крайній хаті, ліворуч від шляху до Тернополя. Сходило сонце і золотило росисті, свіжі, червнево-зелені далі. Наша розстрільна стояла на краю села і дивилась на Тернопіль. Курінний Михайло Дацків горів нетерпеливістю: ніяких нових наказів не було, на праве крило вислав зв'язкового, а той іще не вернувся. А тут треба б далі наступати на ворога, використовуючи його паніку. Прийшов і от. Кирило Карась, і пор. І. Балешта, і всі сотенні командânти. Порадились і курінний М. Дацків рішає: наступаємо на Тернопіль. Сотні рушили до наступу. Мені припала честь іти в наступ із моїми кулеметами головним шляхом на Тернопіль, що виходить на нашу церкву в місті — церкву св. Спаса. Зараз же за розстрільною зайняв становища пор. І. Балешта з гарматами. Поляки відкрили вогонь. По декількох шрапнелях наших гармат, ворог почав дальший відступ. І в цей же момент якось зайшла невеличка хмарка, а з неї хлипнув раптовий дощ, такий густий, що заслонив нам з-перед очей поляків. Тоді, пор. І. Балешта, сам тернопілець, швиденько — впрягши готових до їзди коней — жене наперед нашої розстрільної і картачами б'є по ворогові, що відступає. Сміючись, він кричить: „Тут не втечеш переді мною — знаю відстань кожного центиметра!"

Біля десятої години ранку — ми увійшли до Тернополя. При вході до міста вітала нас цвітами й радістю величезна юрба мешканців міста.

На другий день ранком — у дальший похід із серцем радісним та знеслим у наші простори, що лахли квітом жита.

Д-р Володимир Галан

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

Під час окружних зборів делегатів на Конвенцію У. Н. Союзу один із недавно прибулих делегатів висловив думку, що найкращим засобом притягнути молодь до Українського Народного Союзу — це спорт. Це правда, що молодь любить спорт і більша увага УНСоюзу для ділянки молодечого заінтересування матиме напевно успіх. Але треба визнати, що теж і спортові вже від давна українська зорганізована громада приділяла велику увагу, в тому теж і наш Батько-Союз. Цей недавній наш співпоселенець був здивований, коли йому дехто із давніх поселенців виявив і подав усі ці почування УНСоюзу і в молодечому секторі з великою увагою для спорту. Вистане взяти в руки Український Тижневик, що виходить агліййською мовою разом з „Свободою", щоб переконатись, скільки місця саме спортові приділює цей тижневик, призначений головним чином для молоді. Давніше, ще перед двадцяти роками, спортові приділено велику увагу, напевно більшу, як воно є тепер, і тому варто всі ці теперішні почування в спортовій ділянці нав'язувати до тих давніших успіхів.

Ось в наступному році будуть саме двадцятирічні роковини від першої української спортової олімпіади у ЗДА. 4-го серпня 1935 року відбулася у Філадельфії День Української Молоді із спортовими виступами і грами. В цій українській спортовій олімпіяді у Філадельфії взяло участь понад 3 тисячі учасників і 135 змагунів-спортсменів та й 14 спортових клюбів, що заступали всі ділянки спорту.

Про цю велику спортову імпрезу, яка мала теж ширше національне значення, широко писала наша преса. У „Свободі" з дня 27. серпня 1935 року маємо такі інформації про цю імпрезу:

„Перший День Молоді відбувся у Філадельфії в неділю, 4-го серпня, в приявності біля трьох тисяч гостей. В програмі свята взяли участь 135 змагунів і 14 молодечих клюбів з Філадельфії, Елізабет, Мілвіл і Трентон.

Організованим, здисциплінованим виступом, працею та й молодечим запалом — наша молодь здобула не тільки щире признання і любов загалу, але і показала йому успіхи об'єднаної громадської праці.

Коли ж на грудях переможних змагунів заблисли золоті, срібні і бронзові відзнаки з синьо-жовтими лентами і тризубом, а молодечі клюби піднесли вгору здобуті трофеї, то в душі кожного приявного зродилось одно бажання, щоби другий день молоді випав ще краще, ще більш величаво. Всі дивувались, як наша молодь переробила звичайну фармерську дорогу на шлях до змагань; як карно виконували змагуни приказ проводу і та й як щиро вони себе взаємно вітали".

Молодь відчула, що вся филадельфійська громада підтримує її зусилля, бо всі організації й наші парафії не тільки запросили на це свято своїх членів, але навіть відклали на інші дні свої пікніки, щоби свято молоді випало якнайкраще. Молодь оцінила, як слід і підтримку кількох головних організацій: Українського Народного Союзу, Робітничого Союзу і Провидіння за їх прегарні трофеї та й висилку окремих представників на це свято, як і за моральну підтримку, зокрема „Свободи", „Юкрейнієн Віклі", „Народної Волі" й „Америки". Клюбам - змагунам роздано нагороди від Українського Народного Союзу, Українського Робітничого Союзу, від Дівочого Атлетичного Клюбу в Найтаун у Філадельфії, від Товариства Українських Американських Горожанок і від п. М. Насевича, як теж багато знову ухуфундованих різними товариствами й інституціями.

В наступному році відбувся другий такий День Молоді у Філадельфії в днях 5, 6 і 7 вересня 1936 року і він вже мав офіційну назву Першої Української Американської Олімпіяди.

Пригадка про ці давні почування української американської молоді в ділянці спорту напевно розбудить більшу цікавість до спорту і в нашої молоді тепер та й ще тісніше згуртує її в українських зорганізованих лавах. Український Народний Союз стояв постійно на першому місці в піклуванні справами молоді. Теж і тепер і для спорту він присвячує пильну увагу та й бачимо, що наша „Свобода" віддала для спорту цілу сторінку, де спортова молодь може говорити про свої проблеми.

Всі свої нові почування будуймо на здоровій українській традиції, то ж і в ділянці спорту нав'яжім до цих, може, призабутих почувань, щоб в той спосіб разом і молодь тут родженна і новоприбула творила нові осяги на славу і добро всього нашого народу.

НЕМА, ЯК В СОВЄТСЬКОМУ РАЮ

Тушею для брів і вій чистять взуття.

Харків'янам, Киїнам чи й мешканцям інших українських міст, виселених востаннє на примусове „освоєння цілин й облогів" до Казахстану, приходиться зазнавати на місцях всіх благ совєтського „прогресу", тобто „головокружних" досягнень й успіхів совєтської торгівлі і промислу.

Багатомовну картину цього „прогресу" подала востаннє „Комсомольська Правда" з 6. травня ц. р. в окремому дописі якогось Д. Новоплянського. Початок цього допису подаємо в дослівному перекладі, тільки з підкресленням деяких місць:

„Перед нами лист комсомольців Ішимської МТС, Єсільської районну, Акмолінської області. Приїхали вони сюди з Харкова за путівкою комсомолу... Комсомольці скаржаться, що в сільській харчівні погано варять. Бувас, що й цілий день не відкривають харчівні. В сільській крамниці нема предметів першої потреби. Ніде неприклад купити ложки, кухля, миски.

За півтора місяця в північній області Казахстану приїхало понад 50 тисяч молодих добровольців... Але в тих районах по давньому немає харчівень, не вистачає кітлів і посуди. Не зважаючи на обіцянки робітників споживчої кооперації, в селах мало торгових магазинів, постійних і переїздних крамниць. За товарами першої потреби кустанайські трактористи мусять їздити в... Челябінськ.

Недавно п'ятьох комсомольців Джаксинського зерносовгоспу, Акмолінської області, за дорученням своїх товаришів виїхали за орудками в Магнітогорськ — місто віддалене понад 500 кілометрів. Що ж вони там купили? Щітки і пасту до зубів, нитки, шнурівки до черевик, гуталін, олівці, чорнило, конверти, пера. Нічого цього нема в магазинах і крамницях Єсільського райпотребсоюзу.

Із цього Єсільського району прибулі комсомольці примушені відбувати далекі подорожі, щоб купити сорочку, майку чи штанці. Днями з Красивінської МТС, Єсільського району, поїхала до Акмолінська комсомолка Тамара Чепурніна. Дівчині доручили закупити в обласному центрі ...сто коробок сірників, бо їх — як виявляється нема в магазинах споживчої кооперації. В багатьох місцях кооперативи не торгують сіллю ні дешевими цигаретами. Напередодні першого травня новосільці розкупили в Джаксинському магазині споживчої кооперації всю косметичну туш для барвлення брів і вій. Не думайте, що трактористи і причіплювачі барвили цією тушшю вії. Її вживали для чистіння взуття, бо в цих місцевостях не можна дістати ніякої пасти чи крему до черевик чи до чобіт".

Стільки „Комсомольська Правда". Здається, що картина реальна і непідбарвлена і характеризує вона добре совєтську дійсність.

ЗВІТ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА „СВОБОДИ"

(Закінчення зі стор. 1-шої)

дено на український матеріял, далі — на щоденні редакційні коментарі про найголовніші справи. В американських справах трактовано всі справи під кутом добра цілої країни. В закордонній політиці підпирчано політику визволення. „Свобода" стояла і стоїть на становищі, що мир можна осягнути тільки на руїнах комуно-московської імперії. В українських справах „Свобода" передусім підкреслювала жертвенну і геройчу боротьбу українського народу на рідній землі. Була за конструктивним об'єднанням всіх українських сил на еміграції, вважаючи розбиття одною з найбільших причин наших невдач. „Свобода" вважає, що в теперішньому часі ще найкращу базу для об'єднання дає Українська Національна Рада, одначе не легковажить й тих конструктивних сил, які поза нею. В американсько - українських справах „Свобода" піддержувала консолідаційну плятформу Українського Конгресового Комітету та всіми силами підтримувала таке акцію другої нашої, харитативної, централі, Злученого Українського Американського Допомогового Комітету. Очевидно, що Союзові справи висвітлювались окремою увагою „Свободи". Окрема увага була присвячувана справам молоді і культури. (Тут звітодавець ширше місце присвячує цим двом останнім справам, вказуючи зокрема на заслуги У.Н.Союзу в ділянці видавничій.). Зрештою, найкращим звітом Редакції є сама газета: свій звіт складає Редактор щодня „Свободи" кожного дня. Але вона не могла б виконати свого завдання, якщо не працювала б в повній гармонії з Головним Екзекутивним Комітетом і Головним Урядом У.Н.Союзу і не мала підтримки його та широкого загалу членства, зокрема численних дописувачів і авторів з-поза Редакції. Усім їм належиться вдячність і подяка.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

Незабаром закінчується 6 років праці зреорганізованого на підставі Тимчасового Закону з 10 червня 1948 р. Державного Центру Української Народньої Республіки. Український Державний Центр, мимо всіх трудностів і перешкод, які постали й постають на його шляху, успішно виконує визначені йому завдання організації визвольної акції й боротьби українського народу.

Запорукою його успіхів, великою мірою є та обставина, що Державний Центр оперти на традиції створеної волею й силами українського народу в 1917-20 роках національної державности, і його парляментське тіло Українська Національна Рада, в склад якої входять представники різних політичних течій українського організованого громадянства, об'єднує українські політичні сили з усіх країв української землі й спирається на українське громадянство. Таким шляхом Українська Національна Рада відтворює думки й прагнення українського народу, уярмленого московсько-большевицьким окупантом на Батьківщині, й українського загалу у вільному світі та в одності іх історичних прагнень, як і в творчій різноманітності ідеологічних і політичних поглядів.

III сесія Української Національної Ради, дала поновний доказ того, що ідея визвольної боротьби й об'єднання українських національно-політичних сил на засадах державних традицій наших Визвольних Змагань за відновлення фактичної суверенности самостійної й соборної України, щодалі більше закорінюється в свідомості нашого громадянства, як єдиний і ясний дороговказ на шляху до здійснення наших національних цілей.

Сесія ствердила дуже поважні успіхи проваджені Державним Центром і його органами нашої визвольно-державницької акції так у ділянці дальшого згуртування українських сил, як і створення спільного фронту поневолених комуністичною Москвою народів, у якому Український Державний Центр є одним з найповажніших і найвідповідальніших чинників. Акція Виконавчого Органу Укр. Нац. Ради на міжнародньому полі відіграла надзвичайної ваги роль у поважних зрушеннях серед провідних міжнародніх чинників на користь кращого й правильнішого зрозуміння значення України і її визвольної боротьби в справі подолання спільного ворога всього вільного світу — московського червоного тоталізму й імперіялізму.

Українські організації! Спричиніться до збірок до Українського Національного Державного Фонду!

Підміновуйте твердиню чужинецького, тиранічного панування над Рідним Краєм, над нашим народом, над Вашими найближчими!

Голова Української Національної Ради:
Осип Бойдуник

Голова Виконавчого Органу:
Симон Созонтів

Заступники Голови:
Іван Багряний
Євген Гловінський
Любомир Макарушка

Генеральний Секретар:
Василь Дібер

Члени:
Спиридон Довгаль
Микола Лівицький
Михайло Воскобійник
Микола Хробак
Олександер Юрченко

В травні 1954

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Бостон, Масс.

„Наталка Полтавка".

„Наталка Полтавка" І. Котляревського — черговий великий успіх бостонських аматорів. За останні 2 роки український глядач у Бостоні бачив у їхньому виконанні „Чорноморці" Кухаренка та „Назар Стодоля" Шевченка. Кожна вистава залишила у глядачів приємне враження, а головне — гордість. Гордість за нашу пісню, за нашу музику, гордість за доброту і щирість нашого народу, гордість за наші таланти. Після кожної вистави українські глядачі самі ставали ближчими один до одного, ставали ближчими, рідніщими, признавались до українського роду і ті, що ніколи перед тим не признавались. Та цього разу після вистави „Наталки Полтавки" в неділю, 16 травня у Вітней Голл, долучилось ще одно почуття — почуття вдячности для авторів. Це вони своєю працею, своїм талантом справляють нам, глядачам, приємність, викликають задоволення, підносять нас у наших власних очах та в очах американців. Й не лише цього разу їх, запрошених Інтернаціональним Інститутом, що разом з відділом УКК спонзорував виставу, було багато. Найбільше признання належить Миколі Калінченкові, режисерові й постановникові. На його припала найбільша частка праці, бо він не лише вишколював виконавців, а й сам розписував ноти для оркестри, сам оркестрантів добирав, сам і проби з ними проводив, він же сам і декорації малював. А декорації до І і ІІІ дій справді виглядали чудово, нагадуючи один з красивіших з-під Полтави, з її красуною Ворсклою. Внутрішній вигляд селянської хати у ІІ дії чарував своїм затишком, чистотою та стилевими малюнками на комині та мисниковї. Хата виглядала, хоч і бідно, зате гідно, з образами та рушниками, як і належало до Натальчиної характеристики: „яка вона трудяща, яка рукодільниця".

Ролю Наталки грала пані Лариса Діяк. Струнка, делікатна постать гарної молодої дівчини, чистий, приємний краски голос та щира, переконуюча гра привели її до заслуженого успіху.

Ролю Терпелихи грала пані Анастазія Калінченко. Її бездоганна гра та зворушуючий, виключний драматичний сопран, яке вона прекрасно володіє, — зраджують в ній фахову артистку, а коли ні — то аматорка великої школи.

Ролю Петра грав п. Степан Головатий. Петрові автор надав лагідного, доброго характеру, з самопожертвою на користь інших. У перших двох діях так багато говориться про Петра, так його вихвалять і люблять, що й глядач, ще не бачучи Петра, симпатизує йому. Тож і недивно, що вихід Петра на сцену з дзвінкою піснею викликає зворушення і оплески. Пан Головатий, хоч і не блиснув голосом, однак глядачі тепло привітали його появу, а він грою вирівнялась у загальному ансамблі виконавців.

Роля Миколи — у виконанні дебютанта Петра Стружа, виведення так гарно, так впевнено, що ніхто б не повірив, що п. Струж перший раз у житті виступає у самостійній ролі. Його тенор приємно було слухати, а особливо у „Гомін, гомін по діброві". Миколі чисто надають характер, якогось збиточника, пустуна аж до пересади. У виконанні п. Стружа він був справді веселий, дотепний, але й розважний, письменний сільський юнак.

Ролю Виборного грав п. Т. Письменний. Його гра й уміння бути сценічним, свідчать про великий сценічний стаж аматорства. Виборний у виконанні п. Письменного, впарі з Возним, зривали оплески посеред дії.

Найтяжча роля Возного припала режисерові Миколі Калінченкові. Хоч роля і не в його характері, одначе мистецький хист п. Калінченка допоміг йому прекрасно вивести цю ролю. Хто знає п. Калінченка в житті, той подивляє його здібність до мистецьких перевтілень. Успіхові вистави великою мірою сприяла оркестра під умілим проводом п. Петра Владюка.

Назагал можна сказати, що це була дбайливо опрацьована, культурно виведена вистава. Публика щедро оплескувала виконавців після кожної дії, а то й в окремих місцях посеред дії. Та найбільшими зливи оплесків рясно посипались наприкінці вистави.

Саме тоді, коли публика оплесками тримала виконавців на сцені, до них вийшли представники Інтернаціонального Інституту пані Пил та голова відділу УКК п. Мельниченко, щоб особисто подякувати аматорам за добру гру. При цьому пані Пил вручила прекрасні китиці квітів пані Ларисі Діяк та панові М. Калінченкові, а в додаток ще й уродинний торт. Неділя 16-го травня, день вистави „Наталки Полтавки" обернулась в подвійне свято — свято мистецького успіху наших аматорів та свято уродин, бо 15 травня день уродин п. Письменного (Виборний), 16 травня — п. Калінченка (Возний) і 17 травня — пані Лариси Діяк (Наталка). Одушевлена публика гучними оплесками побажала їм „Многая літа". Зворушені глядачі не дуже радо виходили із залі, все зупинялись та ділилися своїми враженнями.

Побажати б дальших творчих успіхів нашим аматорам.

Надіємось, що при повторенні будуть усунені деякі недотягнення у виконанні, щоб виставити таких українських глядачами...

А. Б.

Портленд, Орегон

Праця в громаді.

Тут, на далекому Заході, в Орегоні, теж приютилась невелика частина українців, більшість яких зосереджена в Портленді.

До приїзду нової імміграції національне життя українців проходило дуже мляво, хоч з давніх давен існувало українське товариство ім. Франка, але воно ніякої громадсько - політичної праці не вело.

З приїздом нової імміграції, життя потекло бурхливіше і особливо пожвавилось після приїзду до нас в 1952 р. о. Ів. Гончарова.

Цей молодий священник — повний енергії і любови до своєї многострадальної батьківщини, просто з нічого — робить все, не жаліючи ні своїх сил, ні коштів. Працюючи вдень фізично, він находить час і спромогу віддавати все найкраще для згуртування розпорошених наших людей.

А робота тут не абияка, нива велика, досить нагадати, що майже вся стара іміграція зі сходу України — національно мало свідома.

Зразу ж по приїзді нашого о. Ів. Гончарова ми взялись за організацію своєї церкви і надіємось, що в скорому часі за свою історію існування Портленда, задзвонить дзвін з української святині.

В минулому році була переведена велика жалобна академія для вшанування жертв штучного голоду на Україні в 1933 р., на якій були присутні посадники міста, багато американців, латиші, литовці, естонці і білоруси.

Крім того нам хочеться відмітити віддану працю американця укр. походження п. Вол. тера Повела, який дуже багато допомагає нам матеріяльно в організації громадського життя.

Дуже прикро, що в нас тут немає зовсім інтелігенції, яка була б дуже бажана в цій стороні, клімат у нас дуже гарний.

Орегонець.

● **Авто Гаролда Гаррісона** наїхало на 5-річну дочку пакістанського урядовця при об'єднаних Націях Шагнаб Закі, яка йшла хідником зі матір'ю. Власник авта відвіз її до шпиталю на Квінсі в Ню Йорку, та вона померла.

● **Конгресова Комісія** Закордонних Справ вирішила запросити як „почесну гостю" до ЗДА французьку медичну сестру Женевієву де Галярд-Терроф, яка з посвятою піклувалась пораненими в Дієнбієнфу в Індо-Китаї.

● **Жінка одного моряка**, що служив на літаканосці „Беннінгтон", розповіла журналістам, що її чоловік прибув перед катастрофою до Брукліна на відпустку і заявив її, що передчуває свою близьку смерть. Перед тою операцією літаконосець, він подарував їй радіоапарат, з якого вона довідалася про експльозію, в якій згинув її чоловік.

● **Державний секретар** Джан Фостер Доллес „додержить свого слова" і з повною енергією виголосить кілька промов на Заході. 6-го червня промовлятиме на Раді Світових Справ у Сан Франсіско, 9-го червня — в Ротари Інтернешенел в Сієтел. а 11-го червня — в Лос Анджелесі.

ДО П. Д-РА І. МАКАРЕВИЧА В НЮ ЙОРКУ

ДОРОГИЙ ПАНЕ ДОКТОРЕ!

Чотири лікарі, що я до них на протязі 3-х років звертався за порадою і поміччю, та три шпиталі, де я систематично переходив докладні перевірки, не були здібні викрити причини моїх терпінь, а навіть не могли знайти „слідів якоїнебудь недуги" в мойому організмі. А тимчасом недуга робила свій нищівний поступ, й коли я, вже цілком хворий, по двох нових безуспішних спробах ще в двох шпиталях, звернувся нарешті до Вас, то я був вже в так тяжкому стані, що Ви мусили мене негайно оперувати в найтяжчих умовинах, без можливості попереднього переведення всіх потрібних докладних обслідувань. Цю тяжку операцію, зарівно як і слідуючу в квітні — Ви перевели зі знаною мені ще з Європи Вашою рідкісною майстерністю хірурга-мистця. А Ваша післяопераційна опіка була так вийнятково дбайлива, сердечна, що викликала подив і заздрість інших пацієнтів не-українців та зворушувала навіть професійну байдужість шпитальної обслуги.

П'ять довгих місяців, день в день, двічі денно, в кожній потребі, в шпиталі і в мене вдома, Ви з'являлись коло мого ліжка як лікар, як опікун, як приятель... І все це безінтересовно, без винагороди, навпаки, купуючи ще за власні гроші ліки, перев'язочні матеріяли.

ТА Я ДЯКУЮ ВАМ ЗА ВСЕ ЦЕ, ДОРОГИЙ ДОКТОРЕ!

Я дякую Вам за врятування мене від страшливих терпінь, за привернення мені здоров'я! Але в більшій мірі я є вдячний Вам, що Ви своїм безприкладно дбайливим, жертвенним сповненням трудного і відповідального лікарського обов'язку та своєю вийнятковою людяністю врятували мені мою, захитану останньо, віру в Людину в людині, віру, що була головним джерелом моєї енергії й натхненням моєї діяльности через ціле моє життя.

Нехай Всемогучий дарує Вам довге життя, здоров'я і сили, щоб Ви якнайдовше могли нести Вашу жертвенну поміч досконалого лікаря і незрівняного опікуна тисячам, тисячам хворих!

Олекса ЛИТВИНЕНКО.

Загальна достава пошти літаками

Вашингтон. — Заступник генерального поштмайстра Чарлз Р. Гук заявив у розмові із представником журналу „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт", що поштовий департамент плянує доставляти всі листи літаками за оплатою 5 центів. Він сказав, що дотеперішні спроби з доставою поштових листів на деякі віддалі вдалися, і тепер плянують поширити летунську поштову службу на всю країну, бо перевіз пошти літаками не є дорожчий від залізниці. Загальна достава пошти літаками буде запроваджена тоді, коли поштовий департамент ствердить, що кількість посилок на окремих шляхах достатня для того, щоб доставляти їх окремими літаками.

Жінки домагаються поставити комуністів поза законом

Денвер, Колорадо. — Три тисячі делегаток жіночих клюбів, які репрезентують 11 мільйонів жінок у цілому світі, прийняли резолюцію, в якій вимагають поставити поза законом комуністичну партію. Ці делегатки з'їхалися на річний з'їзд Генеральної Федерації Жіночих Клюбів. В резолюції, яку схвалено одноголосно, сказано: „Комуністичну партію в ЗДА і всі її організації, що мають подібну ціль, — треба поставити поза законом". Жінки також домагаються, щоб „членство в камуністичній партії, або участь у її праці" — вважати за злочин.

Оппенгаймера не допущено до таємниць атомової бомби

Вашингтон. — Персональне Бюро Безпеки при Комісії Атомової Енергії вирішило, що д-ра Дж. Роберта Оппенгаймера не можна прийняти на дорадника в справах, що відносяться до атомової енергії, і не можна допустити до таємниць, що відносяться до продукції атомових і водневих бомб. Рішення бюра запало більшістю 2 до 1 голоса. Одночасно це саме бюро одноодушно вирішило, що д-р Оппенгаймер — „льояльний" громадянин, і що він „дискретний" в справах, зв'язаних з продукцією атомової енергії. Адвокати Оппенгаймера заявили, що ці два твердження є взаємносуперечні, і просять дозволу на внесення апеляції до Комісії Атомової Енергії. Проти поконного затруднення Оппенгаймера голосували: президент Університету в Північній Кароліні і голова слідчої Комісії Гордон Грей та Томас А. Морган, а професор Льойола університету в Шікаго д-р Ворд В. Еванс голосував за повною реабілітацією атомового фахівця. Деякі сенатори й конгресмени критикують рішення цього бюра. Також багато науковців невдоволені з цього рішення і називають його несправедливим.

З департаменту здоров'я звільнено 238 урядовців

Вашингтон. — Департамент здоров'я, виховання і добробуту звільнив до 30 квітня цього року 238 урядовців з огляду на безпеку країни. З числа звільнених урядовців — 114 мусіли залишити працю в цьому департаменті тому, що їх запідозрювано в підривній діяльності. В звіті перед Конгресовою Підкомісією Видатків виявлено, що деяких усунених урядовців прийнято було на працю вже під час урядування президента Айзенгавера. „Небезпечними" уважано також і такі особи, які забагато п'ють, дуже балакучі або не мають сталого характеру. Демократичні члени цієї підкомісії заявляють, що багато урядовців залишили працю в департаменті добровільно, не знаючи навіть, що їх уважають за непевних службовців. Секретарка здоров'я, виховання і добробуту пані Овета К. Гоббі заявила, що в її департаменті зорганізовано окремий уряд з 35 осіб, що займається перевіркою льояльности укрядовців і потребує на ці видатки 185,000 долярів.

Тіто в Атенах

Атени. — Югославський маршал Тіто прибув з давно заповідженими відвідинами до столиці Греції, де привітали його з великою парадою. Греція очевидячки забула свій первісний гнів, коли під час перебування Тіта в Туреччині весною цього року Югославія і Туреччина заповіли були перетворення існуючого між цими двома державами і Грецією пакту на військово-політичний союз: Греція обурилась тоді, що цю постанову прийнято без її відома. Тепер вона підтримує цей плян, і жав має бути внедовзі проголошений. Також Італія будуто перестала противитися йому, маючи докази, що в найближчому часі прийде до італійсько - югославської згоди в справі Трієсту. Тіто хоче таким чином, маючи союз із двома членами НАТО, ще більш наблизитись до Заходу, але він не відмовляється і від поліпшення зв'язків Югославії з комуністичними державами через збільшені торговельні обороти.

Справа Індо-Китаю в Об'єднаних Націях

Об'єднані Нації, Н. Й. — Американський делегат в Об'єднаних Націях, амбасадор Кебот Лодж, який — за системою щомісячного чергування — головує в Раді Безпеки в червні ц. р., скликав на четвер 3 червня Раду Безпеки на домагання Сіяму (Таї), який зголосив скаргу до ОН з приводу небезпеки, що загрожує йому збоку комуністичної агресії. Рада Безпеки, що складається з 11 членів, вислухає пояснень Сіяму, після чого відложать дебату на наступний тиждень, щоб своїми нарадами не перешкоджати Женевській конференції. Якщо делегат СССР зголосив би „вето" проти висилання „обсерваторів миру" до Сіяму, справа опиниться на форумі Генеральній Асамблеї, де ніхто не має права „вета".

Молотов вернувся до Женеви

Женева. — Молотов несподівано вернувся з Москви, куди відлетів був минулої суботи, щоб показатися на недільній „манифестації приязні" на честь України, яка відбулася у Москві на Червоному майдані, і щоб скласти звідомлення про хід Женевської конференції. Негайно після свого приїзду, Молотов відбув довгу нараду з комуно - китайським прем'єром Чу Мінласом. У Женеві поширилась поголоска, що Москва рішилася на „мировий" курс, щоб не доводити до розбиття Женевської конференції, внаслідок чого, неминуче прийшло б до „інтернаціоналізації" війни в Індо - Китаї, від якої був би один крок до третьої світової війни.

Японія не приступить до азійського пакту безпеки

Токіо. — Прем'єр Йошіда заявив у японському парляменті, що Японія с надто слаба економічно й мілітарно, щоб могла взяти участь в будь - якому колективному пакті безпеки, що накладав би на неї поважні обов'язки. Цим аргументом Йошіда пояснював свое застереження проти участи Японії в проектованому пакті безпеки для оборони країн південного Сходу Азії проти комуністичної агресії. Довкола дому Йошіди скріплено поліційну сторожу, бо недавно арештовано робітника, який признався, що був у змові на життя Йошіди, щоб перешкодити йому виїхати до ЗДА. Проти цієї подорожі є комуністи.

● „Літературная Газета", яка виходить у Москві, заповняє, що повістеві пригодницькі повісті не стоять позаду повістей Джека Лондона, Марка Твейна чи Фенімора Купера, але не назвала прізвищ письменників — авторів цих геніяльних повістей. Підсовєтське життя приносить більші несподіванки, ніж їх може видумати найбуйніша фантазія.

● Пані Де Кастріс, дружина генерала, що попав у Дієнбієнфу в комуністичний полон, звернулася із закликом до Міжнародного Червоного Хреста й інших міжнародних добродійних організацій, щоб вони заопікувалися полоненими, які перебувають в руках індокитайських комуністів. Хоч імовірно, кажe вона, з ними поводяться добре, але там нема ані ліків, ані харчів ані одягу.

● „Витязь Евересту", що першим дійшов на цю найвищу гору в світі, новозеляндець Едмунд Гіллярі, занедужав на запалення легенів і лежить у таборі в Гімалаях, на висоті 22,500 стіп. Американська експедиція вислала йому пеніциліну. Гіллярі захворів після того, як, ратуючи одного члена своєї експедиції, упав і зламав два ребра. Один з тубільних членів експедиції подав радіодепешу про його занедужання.

● Банда озброєних верхівців напала на невеличку оселю в Йордані, за одну милю від ізраїльського кордону, і вбила 4 чоловіків. Уся оселя складається властиво з кількох хат для приміщення жінців. Обсерватори ОН ствердили, що кінські сліди ведуть від Ізраїлю до оселі і кони повернулись до Ізраїлю. Йорданія зголосила новий протест проти нападу збоку Ізраїлю.

● В комуністичному Китаї перебуває тепер коло сотні цивільних американців. Про 32-х відомо напевне, що вони є у в'язниці, а про трьох є здогади, що вони теж ув'язнені. 16 просили дозволу на виїзд, але їм відмовили. Половина американців в червоному Китаї залишаться там добровільно, не маючи перешкод від влади.

В п'яту річницю смерти нашого єдиного сина

Богдана Павла Ростислава Бабяка

відправиться

Заупокійне БОГОСЛУЖЕННЯ з ПАНАХИДОЮ в церкві св. о. Николая в Шікаго о год. 8-ій рано ДНЯ 12-го ЧЕРВНЯ (субота) 1954. Наших Знайомих і Друзів Покійного просимо до ласкавої участи.

Шікаго, червень 1954. РОДИЧІ